

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Dagmar Bělochová

Dědické řízení s mezinárodním prvkem

Diplomová práce

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Dědické řízení s mezinárodním prvkem*“
vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Mutěnicích dne 30. 11. 2015

.....
Dagmar Bělochová

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Miluši Hrnčířkové, Ph.D. za odborné vedení a vstřícný postoj při zpracování mé diplomové práce.

Současně můj dík patří mým nejbližším, kteří mi byli oporou po celou dobu studia.

Já, níže podepsaná Dagmar Bělochová, autorka diplomové práce na téma „Dědické řízení s mezinárodním prvkem“, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (*autorský zákon*), dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., správci:

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, KŘÍŽKOVSKÉHO 8, 771 47
OLOMOUC, ČESKÁ REPUBLIKA

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalogích a informačních systémech Univerzity Palackého, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizaci zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého, která se nazývá Knihovna UP.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb.

Prohlašuji tímto, že mé osobní údaje uvedené v této práci jsou pravdivé.

V Mutěnicích dne 30. 11. 2015

.....
Dagmar Bělochová

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	7
ÚVOD.....	8
1 TERMINOLOGIE.....	12
1.1 Dědické právo	12
1.2 Dědictví x Pozůstalost	12
1.3 Zůstavitel x Dědic.....	13
1.4 Pravomoc a příslušnost soudů	13
1.5 Mezinárodní pravomoc (příslušnost) soudů	13
1.6 Mezinárodní právo soukromé a procesní.....	14
1.7 Dědictví s mezinárodním prvkem.....	14
1.8 Dědický statut	15
2 PRAMENY MEZINÁRODNÍHO PRÁVA ČR	16
2.1 Vnitrostátní právní předpisy	16
2.2 Mezinárodní smlouvy	16
2.3 Unijní předpisy	17
2.4 Vzájemné vztahy právních předpisů.....	17
3 EXKURZ DO HISTORIE VNITROSTÁTNÍCH PRAMENŮ MEZINÁRODNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO	19
3.1 Zákon č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský	19
3.2 Zákon č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého	21
3.3 Zákon č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním	22
3.4 Zákon č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém	23
4 KOLIZNÍ PROBLEMATIKA	25
4.1 Kolizní normy	25
4.2 Hraniční určovatel	26
4.3 Nejvýznamnější hraniční určovatelé.....	27
4.3.1 Státní příslušnost.....	27
4.3.2 Domicil	29
4.3.3 Obvyklý pobyt	30
4.4 Kvalifikační problém.....	32
4.5 Zpětný a další odkaz	33
5 KOLIZNÍ ÚPRAVA DĚDICKÉHO PRÁVA V ČR.....	35
5.1 Dědický statut (lex successionis).....	35
5.2 Kolizní úprava ve vnitrostátních pramenech	36
5.2.1 Podle zákona č. 946/1811 Sb. z.s., obecný zákoník občanský	36
5.2.2 Podle zákona č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého.....	37

5.2.3	Podle zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním.....	38
5.2.4	Podle zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém	40
5.3	Kolizní úprava v mezinárodních smlouvách	44
5.4	Kolizní úprava v Nařízení.....	46
6	NOVÝ UNIJNÍ PŘEDPIS	49
6.1	Působnost Nařízení	49
6.2	Příslušnost k rozhodování o dědictví	49
6.3	Dohoda o volbě soudu	50
6.4	Uznávání a výkon rozhodnutí	51
6.5	Evropské dědické osvědčení.....	51
6.6	Vztah Nařízení k dědickým normám zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém	52
	ZÁVĚR.....	53
	SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ	56
	ABSTRACT IN ENGLISH.....	61
	ABSTRAKT V ČESKÉM JAZYCE.....	61
	SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV / THE LIST OF KEY WORDS	62

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní republika
EU	Evropská unie
LZPS	Listina základních práv a svobod
Nařízení	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. 7. 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení
Nařízení Brusel I	Nařízení Rady (ES) č. 44/2001, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Nařízení Brusel II bis	Nařízení Rady (ES) č. 2201/2010, o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ObčZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZO	Zákon č. 946/1811 Sb. z.s., obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů
ZMaMPS	Zákon č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého, ve znění pozdějších předpisů
ZMPS	Zákon č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém
ZMPSaP	Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

ÚVOD

Začala bych veršem Jiřího Wolкера: „*Smrt není zlá, smrt je jen kus života těžkého, co strašné je, co zlé je, to umírání je...*“¹ Lidé ztratili vědomí, že každý je smrtelný, ale smrt je potřeba si uvědomovat a počítat s ní. Smrt je nejen důležitou součástí života, ale je také jednou z nejzásadnějších právních událostí a jako taková musí být upravena v právním řádu a musí být na ni hleděno, jako na událost způsobující výrazné právní následky.

Vzhledem k tomu, že se v právním oboru, zaměřeném na dědictví, pohybuji již několik let, neboť jsem třináct let pracovala v notářské kanceláři a v současnosti jsem zaměstnána na pozici vyšší soudní úřednice na dědickém oddělení Okresního soudu v Hodoníně, bylo pro mě logickou volbou téma z této oblasti.

Název mé diplomové práce zní: „*Dědické řízení s mezinárodním prvkem.*“ Přestože je dědická problematika mým denním chlebem, co se týká dědického řízení s mezinárodním prvkem, jsou to pro mě vody málo prozkoumané, neboť se zabývám tuzemským dědickým řízením. Je to proto, že pokud se vyskytuje v dědickém řízení cizí prvek, je řešení v kompetenci soudce nebo notáře jako soudního komisaře a ne vyšší soudní úřednice.² Proto bych chtěla rozšířit své vědomosti i v této oblasti, obzvláště když je v dnešní době toto téma velmi aktuální.

S rozvojem migrace obyvatel v rámci EU dochází ke značnému nárůstu soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem, často aniž by si jedinci tento dopad uvědomovali. Z celkového ročního počtu úmrtí na území států EU má zhruba jedna desetina přeshraniční dosah, přičemž průměrná hodnota majetku tvořícího mezinárodní pozůstalost je dvojnásobně výše v porovnání s ryze vnitrostátními případy.³

Také v našem státě nastal výrazný nárůst věcí s cizím prvkem. Myslím si, že tím historickým mezníkem byla sametová revoluce v listopadu 1989, kdy došlo k pádu železné opony a tím i k otevření hranic. K tomu se přidaly i další skutečnosti, jako bylo rozdělení ČSFR v roce 1993 na dva samostatné státy, restituce majetku nebo také vstup ČR do EU v roce 2004. Uvolněním hranic došlo k tomu, že se na našem území zdržuje více osob, které nemají české občanství, ale mají zde majetek a také naši občané mnohem častěji vyjíždějí do ciziny, a to i dlouhodobě, kdy tam majetek nabývají. Při restitucích zase řada osob, které

---

¹ WOLKER, Jiří. *Do boje, láska, leť: Dopisy a básně Jiřího Wolкера z roku 1923*. Praha: Odeon, 1975, s. 75.

² § 11 písm. n) zákona č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

³ EUROSOP.CZ. *Zjednodušení dědického řízení mezinárodního* [online]. EUROSOP.CZ, 23. října 2009 [cit. 20. října 2015]. Dostupné na <<https://www.eurosop.cz/13/14046/clanek/zjednoduseni-dedickeho-rizeni-mezinarodniho-rozmeru-v-eu/>>.

nemají české státní občanství, nabyla majetek na území ČR. Jednalo se především o naše bývalé občany, kteří v minulosti emigrovali do zahraničí, a v rámci restitucí jim byl majetek vrácen. Nelze opomenout ani dlouhodobé soužití občanů nynější České a Slovenské republiky ve společném státě, neboť to se také odrazilo v majetkových vazbách občanů obou států. Zejména při kupónové privatizaci, která proběhla ještě za existence ČSFR, kdy nabyli někteří budoucí občané ČR akcie slovenských podniků a naopak. Nebo mnoho českých občanů vlastnilo nemovitosti na území Slovenska a obráceně.⁴

Na měnící se svět a zvyšování výskytu mezinárodního prvku v právní praxi reagovala nejen legislativa našeho státu, ale i legislativa EU. Po více než půl století jsme se dočkali zásadních změn jak v oblasti občanského práva, kdy byl přijat NOZ, ale také na poli práva mezinárodního došlo k rekodifikaci soukromého práva. Navíc dlouhá léta platilo, že neexistuje unifikovaná unijní úprava týkající se dědictví s mezinárodním prvkem. Tato situace se v roce 2012 změnila, a to právě schválením Nařízení, které nabízí členským státům EU řešení této problematiky.

Předložená práce si v první řadě klade za cíl chronologicky uspořádat vnitrostátní právní předpisy, které musely být při dědickém řízení s mezinárodním prvkem aplikovány a které platily na našem území od vzniku samostatného československého státu, tedy od 28. 10. 1918 až po současnost. Cílem nebude jen tyto historické vnitrostátní prameny představit, ale porovnáním jejich kolizních úprav dědického práva chci zjistit, k jakým změnám dochází a zda se tyto změny odrážejí v efektivitě projednání dědického řízení s mezinárodním prvkem. Představím však nejen historické vnitrostátní předpisy mezinárodního práva soukromého, ale také poslední kodifikovaný zákon o mezinárodním právu soukromém, v němž chci poukázat na nově přijaté dědické trendy.

Právní normy mezinárodního práva soukromého a procesního jsou však obsaženy nejen ve vnitrostátní právní úpravě, ale také v mezinárodních smlouvách, kterými je ČR vázána, a kterých se v této práci také dotknu. Zároveň je nutné vzít v potaz i novou unijní úpravu v podobě Nařízení, které je v ČR účinné od 17. 8. 2015. Nejen, že tento komunitární právní předpis stručně představím, ale mým dalším cílem bude zjistit, jakou roli bude hrát v právním řádu ČR a zda je tím správným prostředkem, který zpřehlední, zjednoduší a zrychlí projednání dědictví s mezinárodním prvkem v ČR.

Z výše popsaného si můžeme odvodit dvě hypotézy, které budou v této práci ověřovány:
Dochází na základě kodifikací právních předpisů ke zjednodušení projednání dědického řízení

---

⁴ MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2011, s. 360.

s mezinárodním prvkem? A je Nařízení o dědictví prostředkem, který ovlivní vnitrostátní úpravu a zpřehlední, zjednoduší a zrychlí projednání dědictví s mezinárodním prvkem v ČR?

Abych naplnila všechny cíle a vyvrátila nebo potvrdila dané hypotézy, zvolila jsem jako rozhodující metodologický nástroj popis a obsahovou analýzu. Doplnkovým metodologickým postupem bude komparace, která bude použita při vzájemném srovnávání všech doposud přijatých pramenů vnitrostátní právní úpravy dědického řízení s mezinárodním prvkem a také v případě poslední kodifikace ZMPS s Nařízením.

V první kapitole této práce si nejdříve objasníme některé základní pojmy, na které v souvislosti s dědickým řízením s mezinárodním prvkem můžeme narazit. V druhé i třetí kapitole se budu zabývat formálními prameny mezinárodního práva soukromého. Zatímco v druhé kapitole budou tyto prameny vymezeny pouze obecně, ve vztahu ke svému původu, ve třetí kapitole již věnuji náležitou pozornost pouze jednomu prameni mezinárodního práva soukromého, a to vnitrostátnímu. Nejenže zde budou chronologicky představeny všechny doposud přijaté vnitrostátní zákony, ale u každého z nich se seznámíme s jejich úpravou, a to vždy v poměru k dědickému řízení. Jejich porovnáním vyhodnotím, zda došlo oproti předchozí úpravě k nějakým zásadním změnám. V následujících dvou kapitolách, tedy čtvrté a páté, se zaměříme na kolizní problematiku. Nejprve si toto téma vymežíme opět obecně, přičemž se zdržíme zejména u hraničních určovatелů, které s ohledem na ZMPS i Nařízení, považuji za klíčové. Poté si dědické kolizní normy rozebereme podrobněji, a to s přihlédnutím ke každé kodifikaci zákona o mezinárodním právu soukromém, mezinárodním smlouvám i Nařízením. Záměrně bude pozornost soustředěna na kolizní normy a normy procesní budou zmíněny jen okrajově, neboť jejich používání značně omezilo Nařízení. S tímto novým unijním předpisem se následně seznámíme v kapitole šesté. V závěru práce budou relevantní poznatky shrnuty a zhodnoceno potvrzení či vyvrácení pracovních hypotéz.

Při psaní této diplomové práce jsem se inspirovala monografií prof. JUDr. Zdeňka Kučery, DrSc., a jeho *Mezinárodním právem soukromým*, a to v několika jeho vydáních. Přínosem mi byla hlavně poslední právnická učebnice *Mezinárodního práva soukromého*, na které se podíleli i další autoři, prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc. a prof. JUDr. Květoslav Růžička, CSc. Nápomocen mně byl také komentář mezinárodního práva soukromého, který napsal JUDr. Petr Bříza, LL.M., Ph.D. s kolektivem. Samotné zpracování dědického řízení s mezinárodním prvkem jsem nenašla, většinou bylo pouze jako přídavek k tuzemskému dědickému řízení. Zdrojem mi tedy byly publikace týkající se dědického práva z pohledu praxe, a to zejména od JUDr. Ilony Schelleové, Dr., Doc. JUDr. Karla Schelleho, CSc., JUDr. Jiřího Svobody či doc. JUDr. Jiřího Mikeše a JUDr. Ladislava Muzikáře. Mnoho

informací jsem také získala z odborných článků, nacházejících se v právnických časopisech, a to *Ad Notam*, *Soudní rozhledy* a *Právní rozhledy*.

Při komparaci vnitrostátních právních předpisů, jsem vycházela přímo ze samotných zákonů a k nim příslušným komentářům, jejichž znění jsem si vyhledala v internetové on-line databázi Beck a ASPI, které jsou studnicemi relevantní judikatury. Co se týká Nařízení, k jeho zpracování jsem použila zejména samotné znění tohoto nového unijního předpisu, jehož obsah je zpřístupněn na internetových stránkách EUR-Lex. Dalšími prameny, ze kterých jsem čerpala, byly jen odborné články, neboť žádná ucelená publikace, dotýkající se tohoto tématu, doposud vydána nebyla.

1 TERMINOLOGIE

Pro lepší orientaci v problematice dědického řízení s mezinárodním prvkem v ČR si dovoluji na počátku stručné vymezení několika pojmů, které s tématem souvisejí. Vedle základních výrazů dědického práva zde budou popsány také specifické pojmy, které považuji za žádoucí ozřejmit, neboť se budou objevovat v průběhu celé práce.

1.1 Dědické právo

Dědické právo je zakotveno s účinností od 1. 1. 2014 v NOZ, v části třetí, hlavě třetí.⁵ Základní pilířem jeho právní úpravy je však čl. 11 LZPS, podle něhož *se dědění zaručuje*.⁶ Toto subjektivní dědické právo patří mezi absolutní majetková práva. To znamená, že působí vůči každému a nikdo do něj nemá právo zasahovat. K realizaci samotného dědického práva, resp. přechodu majetku zůstavitele na dědice, musí být splněno několik podmínek. Těmi jsou - smrt člověka, existence pozůstalosti, způsobilý dědic a právní důvod dědění.⁷

1.2 Dědictví x Pozůstalost

Předchozí vnitrostátní právní úprava, pojem „**dědictví**“ nedefinovala, přestože jej hojně využívala. Z ustanovení § 460 ObčZ vyplývalo, že se dědictví nabývalo smrtí zůstavitele. Za dědictví byl v zákoně považován zůstavitelem zanechaný majetek, který byl předmětem dědění. Tento název bral zřetel k právním nástupcům zůstavitele, tedy k dědicům.⁸

Z dřívější terminologie pochází také pojem „**pozůstalost**“⁹, který začal být nově používán i v současnosti a svým obsahem se kryje s pojmem „dědictví.“ Dle § 1475 odst. 2) NOZ „*Pozůstalost tvoří celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu (...)*.“ Namísto dědice se však tento pojem vztahuje k osobě, která majetek zanechala, tedy k zůstaviteli.¹⁰ Nová vnitrostátní právní úprava již pojem „dědictví“ také definovala, a to v § 1475 odst. 3) NOZ.

Vzhledem k tomu, že pojem dědictví je natolik zažitý, budu v souvislosti se všemi historickými vnitrostátními právními předpisy a také v souladu s Nařízením užívat tohoto názvu. Pouze v případě NOZ nebo tam kde historické vnitrostátní předpisy tento pojem výslovně uvádějí, se uchýlím k označení pozůstalost.

⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁶ § 11 odst. 1) Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

⁷ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1.

⁸ MIKEŠ, MUZIKÁŘ: *Dědické právo...*, s. 11.

⁹ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské IV, V, Právo rodinné. Právo dědické*. 3. dopl. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 4.

¹⁰ Tamtéž.

1.3 Zůstavitel x Dědic

„Zůstavitelem“ se v terminologii dědického práva rozumí osoba, která zemřela a od ní se odvíjí dědické nástupnictví.¹¹ Ale označuje se tak i osoba, která doposud žije, avšak chce pro případ své smrti uspořádat svůj majetek, a to prostřednictvím sepsané závěti či jiných druhů pořízení pro případ smrti.¹²

Co se týká pojmu „dědic“, jde v první řadě o osobu, které svědčí dědický titul, tj. závěť nebo zákon¹³ a s účinností NOZ také nově dědická smlouva (§ 1491) a odkaz (§ 1477).¹⁴ Přičemž na této osobě teprve záleží, zda dědictví odmítne či nikoliv. Odmítnutím ztrácí své postavení dědice, neodmítnutím jí tato pozice zůstane zachována.¹⁵

1.4 Pravomoc a příslušnost soudů

Pod pojmem „pravomoc“ se obecně rozumí oprávnění státního orgánu řešit určitý okruh otázek, které jsou mu v rámci dělby moci zákonem svěřeny. Pravomoc soudů je upravena v § 7 odst. 1) OSŘ: „V občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány.“ Z tohoto ustanovení vyplývá, že soudům je vymezen rozsah záležitostí, o kterých mohou rozhodovat.¹⁶

S pravomocí soudů úzce souvisí „příslušnost“ neboli okruh působnosti jednotlivých soudů v rámci soudní soustavy. Na základě věcné, funkční a místní příslušnosti je již vymezen konkrétní soud, který je příslušný věc řešit.¹⁷

1.5 Mezinárodní pravomoc (příslušnost) soudů

Pokud do řízení vstoupí mezinárodní prvek, je nutné nejdříve zjistit, zda jsou justiční orgány daného státu oprávněny se určitou věcí zabývat. Je tomu tak i v českém právu, kdy se určuje tzv. „mezinárodní pravomoc soudu.“ Nastupují zde normy mezinárodního práva procesního, které vymezují pravomoc českých soudů ve vztahu k justičním orgánům cizího státu a odpovídají na to, zda jsou tuzemské soudy oprávněny projednávat konkrétní věc, či

¹¹Právní slovník. In: Beck-online [právní informační systém]. [cit. 20. října 2015]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/>>

¹²MIKEŠ, MUŽIČKA: *Dědické právo...*, s. 11.

¹³SCHELLEOVÁ, Irena a kol. *Právní úprava dědického práva v České republice*. Podhájka: Východoeurópska agentúra pre rozvoj n.o., 2012, s. 39.

¹⁴NOVOTNÝ, Petr, NOVOTNÁ, Monika. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014, s. 11-12.

¹⁵MIKEŠ, MUŽIČKA: *Dědické právo...*, s. 11.

¹⁶KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň – Brno: Aleš Čeněk - Doplněk, 2015, s. 351.

¹⁷Právní slovník. In: Beck-online [právní informační systém]. [cit. 20. října 2015]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/>>

jsou z projednávání vyloučeny.¹⁸ Konstatování pravomoci je základní podmínkou každého řízení (nejen dědického) a soud ji dle § 103 a § 104 OSŘ zkoumá nejen na začátku každého řízení, ale i v jeho průběhu, neboť tento nedostatek nelze zhojit.

Někdy je užíváno i výrazu „**mezinárodní příslušnost**“ (mezinárodní soudní příslušnost), který je ekvivalentem k tuzemské pravomoci. S tímto pojmem pracují vesměs přímo použitelné právní předpisy EU (např. čl. 4 a násl. Nařízení).¹⁹

1.6 Mezinárodní právo soukromé a procesní

Definicí „**mezinárodního práva soukromého**“ rozumíme „*soubor právních norem, které výlučně upravují soukromoprávní vztahy (to znamená vztahy práva občanského, obchodního, rodinného a pracovního) s mezinárodním prvkem.*“²⁰ Vzhledem k tomu, že je záležitostí každého státu mít svoji vlastní úpravu soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem, tak je samozřejmostí, že každý stát má i své vlastní mezinárodní právo soukromé.

Součástí mezinárodního práva soukromého je i „**mezinárodní právo procesní**“, „*jehož normy upravují postup soudů a jiných orgánů a účastníků, případně i jiných osob, a vztahy mezi nimi vznikající v řízení o občanskoprávních věcech, v němž je obsažen mezinárodní prvek.*“²¹ Právě úzká vazba mezi oběma oblastmi odůvodňuje, aby mezinárodní právo procesní bylo zařazeno do mezinárodního práva soukromého.

Rozdíl mezi právem mezinárodním soukromým a mezinárodním právem procesním činí používání předpisů. Zatímco v případě mezinárodního práva procesního jsou používány výlučně vlastní formální předpisy, mezinárodní právo soukromé v mnoha případech připouští aplikování cizích hmotněprávních předpisů.²²

1.7 Dědictví s mezinárodním prvkem

Pokud mají v mezinárodním právu soukromém společenské vztahy vazbu k zahraničí, jsou označovány jako „*soukromoprávní vztahy s mezinárodním, zahraničním nebo cizím prvkem.*“²³ Tímto mezinárodním prvkem může být osoba²⁴, věc²⁵, právní úkon²⁶ nebo cizí

¹⁸ KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 351.

¹⁹ Tamtéž, s. 352.

²⁰ KUČERA, Zdeněk. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. Brno: Doplněk, 2014, s. 13.

²¹ Tamtéž.

²² ČERNOHUBÝ, Milan, MÁSilKO, Vilém. *Mezinárodní právo soukromé a procesní v praxi československých soudů a státních notářství*. Praha: SEVT, 1968, s. 6.

²³ KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 23.

²⁴ Např. zůstavitel nebo dědic v cizině.

²⁵ Např. peněžní účet, akcie v cizině.

²⁶ Např. závěť sepsaná v cizině.

rozhodnutí.^{27 28} Přikláním se k označení „**mezinárodní prvek**“, které budu nadále používat, neboť tento výraz odpovídá terminologii v ZMPS.²⁹

V případě dědictví je zažito slovní spojení „**dědictví s mezinárodním prvkem**“ nebo také zdomácnělý název „přeshraniční dědictví.“ Za dědictví s mezinárodním prvkem je označováno buď dědictví po zůstaviteli, který ke dni úmrtí nebyl českým občanem nebo dědictví, které se alespoň zčásti nachází na území cizího státu.³⁰

I kdyby některý z dědiců zůstavitele nebo jiných účastníků řízení měl trvalé bydliště, případně se zdržoval v cizím státě nebo měl cizí státní příslušnost, tak pokud měl zůstavitel v době své smrti české občanství a jeho majetek se nacházel pouze na území ČR, tak by se nejednalo o dědictví s mezinárodním prvkem.³¹ Rovněž pouze úmrtím zůstavitele v zahraničí, je takovému dědictví existence mezinárodního prvku odepřena, neboť tento vztah k zahraničí není dostatečně významný.

1.8 Dědický statut

Toto odborné názvosloví se dotýká kolizní problematiky dědického řízení s mezinárodním prvkem. „**Dědický statut**“ (*lex successionis*) je právní řád, kterým se řídí právní dědické poměry. Vyskytuje-li se v dědictví *dostatečně významný mezinárodní prvek a není zjevně zanedbatelný*, je nutné vyřešit otázku, dle kterého právního řádu se budou dědicko-právní poměry upravovat.³² Je tedy možné, že bude aplikováno více právních řádů současně, přičemž je důležité, zda se při určení rozhodného práva rozlišuje mezi movitými a nemovitými věcmi.³³

K tomuto institutu je vhodné dodat, že ke zjištění rozhodného práva justiční orgán přistupuje až poté, co má vyřešenou otázku pravomoci (příslušnosti) ve svůj prospěch.

---

²⁷ Např. dohoda mezi dědici potvrzená rozhodnutím soudu.

²⁸ TSCHÖPL, Robert. Národní a unifikovaná úprava kolizního práva dědického. Ad Notam, 2001, č. 2,3, s. 32.

²⁹ Srov. § 1 zákona č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém

³⁰ MIKEŠ, MUŽIČKA: *Dědické právo...*, s. 359. Shodně s § 64 Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 11. 6. 2010, č. j. 59/2010-MOC-J, kterou se upravuje postup justičních orgánů ve styku s cizinou ve věcech občanskoprávních a obchodních.

³¹ MIKEŠ, MUŽIČKA: *Dědické právo ...*, s. 359.

³² KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 24.

³³ Tamtéž, s. 321.

2 PRAMENY MEZINÁRODNÍHO PRÁVA ČR

V průběhu dědického řízení s mezinárodním prvkem jsou uplatňovány právní normy jak mezinárodního práva soukromého, tak procesního. Tyto právní normy, kterými je ČR vázána, nalezneme v několika formálních pramenech a z hlediska původu je dělíme na vnitrostátní, mezinárodní a komunitární. Jedná se především o vnitrostátní právní předpisy, dvoustranné nebo vícestranné mezinárodní smlouvy a právní předpisy EU.³⁴

2.1 Vnitrostátní právní předpisy

Základním pramenem českého mezinárodního práva soukromého je v současné době ZMPS, který nabyt účinnosti dnem 1. 1. 2014 a nahradil tak předchozí ZMPSaP, dle kterého se soukromoprávní poměry s mezinárodním prvkem řídily v ČR padesát let. Tato nově přijatá kodifikovaná vnitrostátní právní úprava obsahuje komplexní korekci soukromoprávních poměrů s mezinárodním prvkem, přičemž ustanovení, upravující kolizní problematiku dědického práva nalezneme v ZMPS v hlavě VIII, § 76 až 78.³⁵

2.2 Mezinárodní smlouvy

Vedle vnitrostátních zákonů patří k formálním pramenům kolizní úpravy dědických otázek také ratifikované mezinárodní smlouvy, kterými je ČR vázána a které jsou součástí právního řádu.³⁶

Z hlediska počtu smluvních stran lze mezinárodní smlouvy rozdělit na dvoustranné a mnohostranné. Z pohledu předmětu úpravy rozlišujeme na Smlouvy o právních stycích (právní pomoci) a o výkonu cizích rozhodnutí, Smlouvy unifikující kolizní normy, Smlouvy unifikující hmotněprávní přímé normy nebo Úmluvy o diplomatických a konzulárních stycích.³⁷

Co se týká dvoustranných smluv, zmínila bych zejména mezinárodní smlouvy o právní pomoci, uzavřené mezi naší republikou a bývalými postkomunistickými zeměmi³⁸ (např. Smlouva o právní pomoci v občanských věcech mezi ČR a Rumunskem, vyhlášená pod č. 1/1996 Sb., obsahuje ustanovení týkající se dědictví, a to v čl. 40 až 49). Existuje však také mnoho mezinárodních smluv týkajících se právní pomoci a hmotněprávních i procesních otázek, které se dědických otázek vůbec nedotýkají. Z mnohostranných úmluv bych

³⁴ MIKEŠ, MUŽIČKA: *Dědické právo ...*, s. 360.

³⁵ Zákon č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém.

³⁶ Čl. 10 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

³⁷ KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 58-59.

³⁸ Jedná se o následující státy – Albánie, Bulharsko, Maďarsko, Mongolsko, Polsko, Rumunsko, SSSR, Ukrajina, Uzbekistán a Svazová republika Jugoslávie.

poukázala např. na Úmluvu o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních, platnou pro ČR od 1. 6. 1982, která byla vyhlášena pod č. 85/1992 Sb.³⁹ Přehled hlavních smluvních dokumentů, které náš stát uzavřel s jinými státy, se nachází na internetových stránkách ministerstva spravedlnosti ČR (www.justice.cz).

2.3 Unijní předpisy

Dlouhá léta neexistovala unifikovaná unijní úprava dědictví s mezinárodním prvkem a právní předpisy EU výslovně vylučovaly problematiku dědění z jejich působnosti.⁴⁰ Tento stav se ale nedávno změnil, a to právě v souvislosti s přijetím Nařízení.⁴¹ Jedná se o přelomový předpis, který sjednocuje jurisdikční pravidla a kolizní normy v oblasti dědictví s mezinárodním prvkem. Jsou v něm upraveny nejen otázky soudní pravomoci, otázky určení rozhodného práva, ale zakotvuje vzájemné uznávání rozhodnutí a veřejných listin a zavádí tzv. evropské dědické osvědčení.⁴² Doposud se používala úprava, která je obsažená v hlavě VIII, § 74 a násl. ZMPS, ale s účinností od 17. 8. 2015 je nutné, s určitými výjimkami, postupovat při projednávání dědického řízení s mezinárodním prvkem dle Nařízení.

2.4 Vzájemné vztahy právních předpisů

Občas může dojít k situaci, že rozhodovanou otázku v řízení budou upravovat současně normy všech tří pramenů, tedy jak vnitrostátní nebo unijní právo, tak i mezinárodní smlouva. Tento tzv. střet norem a kolizi pořadí řeší ustanovení § 2 ZMPS.

Dnem 1. 5. 2004 vstoupila ČR do EU a stala se jejím plnohodnotným členem nejen se všemi právy, ale převzala na sebe i povinnosti plynoucí z tohoto svazku. K tomuto datu se právo EU (*acquis*), stalo pro ČR závazné a platí pro ni ustanovení čl. 288 Smlouvy o fungování EU.⁴³ V něm jsou zakotveny právní akty Unie (nařízení a směrnice), které mají ve vztahu k národnímu právu členských států EU, přednost.⁴⁴

Přednost komunitárního práva před vnitrostátním se však přímo v primárním právu EU nenachází, ale tato doktrína přednosti byla stanovena judikaturou Evropského soudního dvora. První náznaky principu nadřazenosti vplynuly z rozhodnutí *Van Gend en Loos* (26/62)⁴⁵,

³⁹ MIKEŠ, MUŽIKÁŘ: *Dědické právo...*, s. 361.

⁴⁰ Srov. Nařízení Brusel I, Nařízení Brusel II bis.

⁴¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení.

⁴² MIKEŠ, MUŽIKÁŘ: *Dědické právo ...*, s. 360-361.

⁴³ KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 54.

⁴⁴ Čl. 288 Smlouvy o fungování EU.

⁴⁵ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 5. února 1963, *NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration*, 26/62, Sb. rozh. s. 7-30.

kteří formulovalo tzv. bezprostřední a přímý účinek norem evropského práva.⁴⁶ Následně v rozhodnutí *Costa v ENEL (6/64)*⁴⁷ Soudní dvůr vyslovil zásadu aplikační přednosti, v důsledku čehož platí, že pokud dojde ke střetu vnitrostátní právní normy a normy komunitární, tak má přednost norma komunitární.⁴⁸

Přednost mezinárodních smluv před vnitrostátními zákony je zakotvena v čl. 10 Ústavy ČR. Tento článek také stanovuje, že vyhlášené mezinárodní smlouvy, s jejichž ratifikací Parlament vyslovil souhlas a jimiž je ČR vázána, jsou součástí právního řádu. Pokud mezinárodní smlouva stanoví něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.⁴⁹ To platí i v případě mezinárodních smluv, které uzavřela ještě ČSSR⁵⁰. Přestože již jako stát neexistuje, dle čl. 5 odst. 2) Ústavního zákona ČNR č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem ČSFR,⁵¹ zůstávají tyto smlouvy v platnosti.

Vzhledem k výše uvedenému se někdy hovoří o ZMPS jako o „zbytkové normě“, neboť jeho ustanovení se uplatní pouze tam, kam unijní předpisy nezasahují a také pouze za předpokladu, že neexistuje mezinárodní smlouva ať dvoustranná či vícestranná, kterou je ČR vázána, a která obsahuje rozdílnou úpravu.⁵²

---

⁴⁶ KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 59.

⁴⁷ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 15. července 1964, *Flaminio Costa v. ENEL*, 6/64, Sb. rozh. s. 1141.

⁴⁸ HAMULÁK, Ondřej, STEHLÍK, Václav. *Praktikum práva Evropské unie: ústavní základy a soudnictví*. Praha: Leges, 2011, s. 78.

⁴⁹ Čl. 10 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁰ Od roku 1960 se používal název Československá socialistická republika.

⁵¹ Po sametové revoluci v roce 1989, se po vleklých sporech začalo užívat názvu Česká a Slovenská Federativní republika.

⁵² KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 52.

3 EXKURZ DO HISTORIE VNITROSTÁTNÍCH PRAMENŮ MEZINÁRODNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO

Pokud nahlédneme do historie, tak vznik naší republiky do současné podoby probíhal v několika fázích, a to samé se dá říct i o vývoji úprav mezinárodního práva soukromého, resp. kolizních norem. Snahy o komplexní úpravu tohoto odvětví, od vzniku ČSR⁵³, tedy od 28. 10. 1918 až do současnosti, proběhly na našem území ve čtyřech etapách. Každé z těchto období bylo završeno přijetím nového zákona, které na následujících řádcích podrobněji představím. Jejich kolizním ustanovením, dotýkajících se dědictví, bude věnováno více prostoru v kapitole páté.

Vzhledem k provázanosti mezinárodního práva soukromého s občanským právem, a to jak s jeho hmotnou, tak i procesní úpravou, považuji za vhodné, při přijetí každé kodifikace mezinárodního práva soukromého, zmínit změny i v těchto oblastech. Vždy s přihlédnutím k dědickému právu.

3.1 Zákon č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský

Nebudu se vracet hluboko do minulosti, ale pouze do období konce I. světové války, s nímž je spojován rozpad Rakouska – Uherska, a tím vznik samostatné Československé republiky. Tato zásadní proměna uspořádání státu, však nevedla k žádné podstatné změně právního systému. Tzv. recepční normou⁵⁴ byl převzat platný právní řád rakousko-uherského mocnářství. Tudíž zákon č. 946/1811 Sb.z.s., známý jako „*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*“, pro českou právní praxi zván jako obecný zákoník občanský (dále jen OZO) ze dne 1. 6. 1811, byl nejen základem občanského práva nově vzniklého státu, ale obsahoval také jednotlivé normy mezinárodního práva soukromého. Tento zákon platil na našem území od 1. 1. 1812 do 31. 12. 1950.

Hmotná úprava dědického práva byla velmi rozsáhlá a v OZO se nacházela v hlavách osm až šestnáct, §§ 531 až 858. Důležitým se jeví fakt, že oproti pozdějším předpisům se dědictví, na základě tohoto kodexu, ještě nenabývalo okamžikem smrti, ale dědicové se

---

⁵³ Oficiální název v letech 1918 až 1920 byl Republika Československá nebo Česko-Slovenský stát. V letech 1920 až 1960, mimo období II. světové války, se používal název Československá republika.

⁵⁴ Čl. 2 zákona č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého.

museli k dědictví přihlásit. Dělo se tak prostřednictvím tzv. dědické přihlášky⁵⁵, kterou vyzvané osoby, pokud chtěly dědit, zaslaly soudu.⁵⁶

Normy mezinárodního práva soukromého byly v OZO roztroušeny v ustanoveních §§ 4, 33⁵⁷ až 37, 225 a 300.⁵⁸ Jednalo se spíše o obecné zásady, ale na jejich základě byl za pomoci doktríny a praxe postupně vytvořen celý tehdejší systém mezinárodního práva soukromého.⁵⁹ Tento systém se opíral o statutární teorii, která rozlišovala tři statuty týkající se:

- 1) osob (*statuta personalia*), tj. právo státu, jehož příslušníkem byla zúčastněná osoba (*lex patriae*) nebo právo státu, v němž zúčastněná osoba měla bydliště (*lex domicilii*). Tímto právem se řídila osobní způsobilost, rodinné i dědické poměry a poměry týkající se movitostí.⁶⁰
- 2) věcí (*statuta realia*), tj. právo státu, kde věc leží (*lex rei sitae*), přičemž tímto právem se řídily věcné poměry týkající se nemovitostí.⁶¹
- 3) úkonů (*statuta mixta*), tj. právo státu, kde se stala rozhodující událost (*lex loci actus*). Tímto právem se řídily náležitosti právních jednání a obligační poměry (*locus regit actum*).⁶²

Mezinárodní právo soukromé bylo upraveno nejen shora uvedenými normami OZO, které bychom mohli zařadit do hmotněprávní úpravy, ale i dalšími ustanoveními, která se zabývala procesní úpravou. Tato ustanovení bychom našli rozptýlené v císařském patentu ze dne 9. 8. 1854, č. 208/1854 ř. z., o soudních řízení v nesporných věcech, přičemž projednání dědictví byla věnována druhá část. Jednalo se např. o §§ 21 až 25, 137 až 143, 183.⁶³

Přestože se tato diplomová práce věnuje dědickému řízení s mezinárodním prvkem v ČR a potažmo právní úpravě mezinárodního práva soukromého pouze na území ČR, je nutné v tomto období alespoň okrajově zmínit i úpravu na Slovensku. Historicky se jednalo o uherské území, takže OZO, zde nikdy nebyl platným právním řádem. Proto, když se v roce

⁵⁵ § 44 císařského patentu ze dne 9. 8. 1854, č. 208/1854 ř. z., o soudních řízení v nesporných věcech, srov. KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské IV, V, Právo rodinné. Právo dědické*. 3. dopl. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 70-76.

⁵⁶ SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2013, s. 30.

⁵⁷ Tento paragraf konkrétně upravoval právní postavení cizinců.

⁵⁸ Zákon č. 946/1811 Sb.z.s., obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁹ ELLER, Otakar, SKLENÁŘOVÁ, Růžena. *Od druhé kodifikace mezinárodního práva soukromého uplynou v tomto roce již čtyři desetiletí. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2004, s. 111.

⁶⁰ Tamtéž, s. 112, srov. § 34 zákona č. 946/1811 Sb.z.s., obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů.

⁶¹ Tamtéž, srov. § 300 zákona č. 946/1811 Sb.z.s., obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů.

⁶² Tamtéž, srov. §§ 35-37 zákona č. 946/1811 Sb.z.s., obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů.

⁶³ Tamtéž, srov. §§ 21 až 25, 137 až 143, 183 císařského patentu č. 208/1854 ř.z., ve znění pozdějších předpisů.

1918 toto území stalo součástí československého státu, existovaly v něm jiné speciální předpisy týkající se mezinárodního práva soukromého. Dědického řízení se konkrétně týkala ustanovení §§ 8, 107 až 113 zák. čl. XVI/1894 o pozůstalostním řízení,⁶⁴ přičemž dědické poměry byly posuzovány dle toho práva vlasti, v níž zůstavitel zřídil svoji závěť.⁶⁵

Jak je vidět, tak tato první etapa je charakteristická nejen právním dualismem Čech a Slovenska, rozštěpeným dědickým statutem, ale také jazykovou úpravou, neboť autentickým jazykem byla němčina. Hlavní problém, který způsoboval nepřehlednost, dle mého názoru spočíval v tom, že tato úprava byla nejednotná a roztržštěná. Normy mezinárodního práva soukromého postrádaly svůj vlastní zákon a byly de facto součástí vnitrostátních zákonů. Proto se následující úprava mezinárodního práva soukromého soustředila právě na řešení těchto problémů.

3.2 Zákon č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého

Jak již bylo řečeno, pro mezinárodní právo soukromé je typická provázanost s občanským právem. Proto, když v prosinci 1920 započaly práce na jednotném občanském zákoníku, který by nahradil recipovaný všeobecný zákoník z roku 1811, bylo součástí všech jeho nových verzí také ustanovení o mezinárodním právu soukromém. Samotné uzákonění však přerušila II. světová válka a teprve po jejím skončení bylo ve sjednocování občanského zákoníku pokračováno. Vzhledem k časové náročnosti této nové právní úpravy byla nakonec část, týkající se mezinárodního práva soukromého, vyňata, upravena a následně vydána jako samostatný zákon.⁶⁶ Tento byl přijat dne 11. 3. 1948 Národním shromážděním pod č. 41/1948 Sb., jako zákon o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého (dále jen ZMaMPS) a začal na našem území platit od 1. 6. 1948.

Tímto zákonem bylo nejen naše mezinárodní právo soukromé poprvé kodifikováno, ale v této druhé etapě vývoje došlo také k odstranění právního dualismu a byl přijat jednotný dědický statut. K dalším důležitým znakům této nové úpravy patřilo, že se neomezovala jen na kodifikaci kolizních norem, které upravovaly použití hmotného práva, jak tomu bylo v případě mnoha jiných států, ale snažila se o komplexní korekturu celého oboru

---

⁶⁴ ELLER, SKLENÁŘOVÁ: *Od druhé kodifikace ...*, s. 114, srov. §§ 8, 107 až 113 Zákonný Článek XVI/1894 o dedičnom postupe, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁵ ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: V. Linhart, 1935, s. 344-347.

⁶⁶ ELLER, SKLENÁŘOVÁ: *Od druhé kodifikace ...*, s. 114.

mezinárodního práva soukromého. Kolizní dědické otázky byly v ZMaMPS upraveny v ustanoveních §§ 40 až 43, procesní normy, týkající se dědictví jsme mohly najít v §§ 61 až 69.⁶⁷ Následným přijetím zákona č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, došlo i ke kodifikaci mezinárodního práva procesního, čímž byly procesní normy, obsažené v ZMaMPS zrušeny a od 1. 1. 1951 byly zařazeny jako zvláštní úprava o poměru k cizině do čtvrté části občanského soudního řádu z roku 1950.⁶⁸

Kodifikace se dotkla i občanského práva, a proto novou hmotně právní úpravu dědického práva bychom od 1. 1. 1951 do 31. 3. 1964 našli v občanském zákoníku z roku 1950, v části páté, §§ 509 až 561.⁶⁹ Nejen, že byla oproti OZO o hodně stručnější, ale naznala několika změn, přičemž tou nejvýraznější byl nový princip nabývání dědictví, a to smrtí zůstavitele.^{70 71}

3.3 Zákon č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním

V rámci třetí etapy vývoje mezinárodního práva soukromého došlo ke druhé kodifikaci, a to právě přijetím zákona č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním (dále jen ZMPSaP), který nabyl účinnosti dnem 1. 4. 1964.

Na tehdejší dobu se jednalo o velmi pokrokovou právní úpravu, která se týkala nejen kodifikace kolizních norem, ale jak je patrné z názvu, tak došlo i na korekci mezinárodního práva procesního. Pokud nahlédneme do znění tohoto zákona, zjistíme, že byla změněna celá jeho struktura. Zákon je systematicky rozdělen na dvě části, z nichž první obsahuje ustanovení kolizní a o právním postavení cizinců a druhou část tvoří mezinárodní právo procesní.⁷² Stalo se tak zejména proto, že tyto obory jsou provázané natolik, že nejenom základní pojmy mezinárodního práva soukromého se promítají do mezinárodního práva procesního, ale také vyřešení některých otázek z jednoho oboru se odvíjí od vyřešení problému v oboru druhém.

K plusům tohoto zákona lze přičíst zcela nové řešení týkající se použití oblastního práva a novinkou se stal „*zpětný a další odkaz*“, který již východisko použití právního řádu neponechával na praxi, ale byl výslovně uveden v § 35 ZMPSaP.⁷³ Podstatná změna se týkala nejen nepatřičného umístění § 9 v ZMaMPS „*volba práva*“, neboť vyvolávalo dohady, že

⁶⁷ Zákon č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁸ Zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁹ Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁰ § 509 zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁷¹ SCHELLEOVÁ, SCHELLE: *Dědické právo ...*, s. 33.

⁷² Zákon č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů.

⁷³ Srov. § 35 zákona č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů.

volba práva je povolena i v jiných oblastech než jen závazkové a pracovní právo, ale také jeho formulace.⁷⁴ Shodně i v novém ZMPSaP byla „volba práva“ upravena v ustanovení § 9, avšak bylo již vhodně přiřazeno k závazkovému a pracovnímu právu. Oproti předchozí úpravě z dikce tohoto § vyplývá, že si strany mohou zvolit kterýkoliv právní řád, jímž se budou řídit jejich vzájemné majetkové vztahy.⁷⁵ Nová úprava se věnovala kolizním dědickým otázkám v §§ 17 a 18, ustanovení §§ 44 a 45 se týkala procesních záležitostí této oblasti.

Ani toto období se neobešlo bez kodifikace občanského práva jak hmotného, tak procesního. S účinností od 1. 4. 1964 do 31. 12. 2013 byl platným občanským zákoníkem zákon č. 40/1964 Sb. ve znění pozdějších předpisů, který upravoval dědění v části sedmé, §§ 460 až 487. Procesní úprava se řídila od 1. 4. 1964 do 31. 12. 1992 zákonem č. 95/1963 Sb., notářský řád, ve znění pozdějších předpisů a od 1. 1. 1993 do 31. 12. 2013 zákonem č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen OSŘ).⁷⁶

3.4 Zákon č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém

Do zatím poslední, čtvrté etapy vývoje mezinárodního práva soukromého, řadíme nejvýznamnější legislativní úpravu, a tou je zákon č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém (dále jen ZMPS), který nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2014. Přijetí tohoto zákona úzce souvisí s celkovou rekodifikací českého soukromého práva, neboť současně s ním nabyl platnosti i nový občanský zákoník (dále jen NOZ).⁷⁷

O nejvhodnější podobě ZMPS se vedlo mnoho diskusí, kdy se dokonce uvažovalo o zařazení kolizních norem do NOZ a norem mezinárodního práva procesního do OSŘ.⁷⁸ Tím by prakticky došlo k jejich oddělení do dvou samostatných zákonů, přičemž tato úprava by z hlediska vnímání jejich úzkého spojení nebyla vhodná.⁷⁹ Souhlasím s názorem prof. JUDr. Zdeňka Kučery, DrSc., který se podílel na přípravě ZMPS, že by nebylo moudré opouštět toto pojetí, neboť obvyklá souvislost hmotného a procesního práva, je v případě mezinárodního práva procesního a soukromého v daleko užším vztahu.⁸⁰ Tento citlivý přístup nakonec vyústil k zařazení obou norem do jednoho zákona.

⁷⁴ Srov. § 9 zákona č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁵ Srov. § 9 zákona č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁶ MIKEŠ, MUZIKÁŘ: *Dědické právo...*, s. 333.

⁷⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁷⁸ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁹ ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 235.

⁸⁰ KUČERA, Zdeněk, GAŇO, Jiří. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. Brno: Doplněk, 2014, s. 15-16.

Pokud se podíváme do samotného znění zákona, tak zde, na rozdíl od předchozích úprav, nalezneme zcela jiné vnitřní členění norem. V rámci této nové kodifikace bylo upuštěno od separace kolizních norem a procesních norem do dvou samostatných částí. Nová úprava sice nejdříve obecně vymezuje ustanovení mezinárodního práva procesního,⁸¹ po ní následují obecná ustanovení mezinárodního práva soukromého,⁸² ale poté jsou již ve čtvrté části, pro každý jednotlivý typ soukromoprávních vztahů, sloučeny normy procesní s příslušnými kolizními normami. Tato praktičtější úprava bude oceňována zejména ze strany soudů, které se musí vypořádat s tím, jak postupovat v kauzách s mezinárodním prvkem, neboť po vyhledání určité oblasti, např. dědického práva, budou mít pospolu úpravu stanovení pravomoci (norma procesní) s náležitou normou kolizní (rozhodné právo).⁸³

V tomto novém ZMPS je problematice dědického práva věnováno více prostoru, než v předchozích úpravách, které byly velmi stručné. Ustanovení týkající se dědického práva, řešení pravomoci, rozhodného práva i uznání cizích rozhodnutí najdeme v §§ 74 až 79.⁸⁴

Také nové pojetí dědického práva v NOZ je velmi obsáhlé a nalezneme je v části třetí, hlavě třetí, §§1475 až 1720. V rámci tohoto nového kodexu bylo přijato mnoho novinek, resp. vrátily se některé nové pojmy a instituty, které byly upraveny již v OZO (např. pozůstalost, odkazy, dědická smlouva), a které se samozřejmě odrazily i v ZMPS. Co se týká procesních norem, tak tyto jsou zakotveny v zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen ZŘS), v hlavě III, který je platný od 1. 1. 2014.

---

⁸¹ Srov. část druhá zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

⁸² Srov. část třetí zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

⁸³ ONDŘEJ: *Mezinárodní právo ...*, s. 235.

⁸⁴ Srov. §§ 74 až 78 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

4 KOLIZNÍ PROBLEMATIKA

Než přikročíme ke konkrétní kolizní problematice dědického řízení a jeho kolizním normám, v rámci této kapitoly chci úskalí kolizní problematiky a používání kolizních norem představit z obecného hlediska.

Vzhledem k tomu, že státy mají své specifické mezinárodní právo soukromé, je důležité, ve které zemi je řízení vedeno. Justiční orgány totiž aplikují své kolizní normy a právě jejich použití vede mnohdy k aplikaci diametrálně odlišného hmotného práva. Komplikací je nejen používání cizího práva, pokud je na něj kolizní normou odkázáno, ale další problémy přináší složitá problematika kvalifikace a také přijímání zpětných a dalších odkazů. Proto na následujících řádcích bude věnována pozornost těmto obecným problémům, které se samozřejmě přenášejí do dědického řízení s mezinárodním prvkem.

4.1 Kolizní normy

V zájmu zákonnosti a právní jistoty je tedy nutné, aby úprava soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem byla uskutečňována pevně stanovenými právními normami. Těmi jsou právě kolizní normy. Jejich funkcí je provádět výběr práva, resp. určovat, kterého právního řádu a v jakém případě bude použito.⁸⁵ Kolizní normy jsou, na rozdíl od přímých norem, které určují práva a povinnosti přímo, charakteristické tím, že neobsahují hmotněprávní úpravu, ale pouze odkazují na použití právního řádu, který označujeme jako rozhodné právo.⁸⁶ Tím rozhodným právem může být buď tuzemský, nebo zahraniční právní řád, který již práva a povinnosti účastníků právního vztahu stanovuje.

Kolizní norma se skládá z části popisné (rozsah) a navazující (navázání). Rozsahem je myšlena oblast těch právních otázek, jichž se kolizní norma dotýká (např. forma závěti). Navázáním pak kolizní norma, za pomoci tzv. hraničního určovatele, určuje právní řád, jenž bude právní vztahy řídit.⁸⁷ Např. *právní poměry dědické se řídí právním řádem státu, ve kterém měl zůstavitel obvyklý pobyt v době smrti* § 76 ZMPS. První část, tj. rozsah, tvoří slova *právní poměry dědické*. Druhou část, tj. navázání, tvoří slova, *se řídí právním řádem státu, jehož byl zůstavitel příslušníkem v době smrti*.⁸⁸

O těch kolizních normách, které navazují na jakýkoliv právní řád, hovoříme jako o dvoustranných, přičemž jejich hraniční určovatel je obrácen jak do tuzemska, tak do ciziny.

---

⁸⁵ KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 99.

⁸⁶ ČERNOHUBÝ, MÁSILKO: *Mezinárodní právo ...*, s. 7.

⁸⁷ KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 104.

⁸⁸ ONDŘEJ: *Mezinárodní právo ...*, s. 248.

Oproti tomu jednostranné kolizní normy hraničního určovatele postrádají, neboť jejich navázání je spojeno pouze s jediným právním řádem, a to tuzemským.⁸⁹

4.2 Hraniční určovatel

Skutečnost, která hraje významnou roli při určení rozhodného práva, se nazývá hraniční určovatel nebo také hraniční ukazatel či kolizní kritérium.⁹⁰ Tato skutečnost musí být natolik určitá, pevná a specifická, bez možnosti připouštějící nějaké odchylky, aby mohla být kritériem pro určení práva.⁹¹ Může souviset s některým z prvků soukromoprávního vztahu s mezinárodním prvkem. Např. *se subjektem právního vztahu*⁹², *se skutečností, kterou vznikl právní vztah*⁹³, *s věcí nebo hodnotou, jež je předmětem právního vztahu*⁹⁴, *s obsahem právního vztahu*⁹⁵ nebo *s jinými významnými skutečnostmi*⁹⁶.⁹⁷

Členění hraničních určovatelů může být uskutečňováno také podle osobních či místních hledisek.⁹⁸ Vzhledem k výše uvedenému existuje několik druhů hraničních určovatelů, avšak zmíním jen ty, které se dotýkají dědictví, a se kterými bude v dalším textu pracováno. Jedná se o:

- *lex patriae* – zákon státní příslušnosti
- *lex domicilii* – zákon místa pobytu
- *lex rei sitae* – zákon polohy věci
- *lex loci actus* – zákon místa úkonu
- *lex fori* – zákon soudu nebo úřadu, před kterým se koná řízení
- *lex electa* – zákon vůle stran
- *lex voluntatis* – zákon volby práva⁹⁹

V případě hraničních určovatelů, dotýkajících se subjektu¹⁰⁰ právního poměru, je nutné tento subjekt, k němuž se hraniční určovatel vztahuje, konkretizovat, jinak by navázání nebylo

⁸⁹ KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo...*, s. 107-108.

⁹⁰ DOBIÁŠ, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém, komentář*. Praha: Leges, 2013, s. 30.

⁹¹ KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 116.

⁹² Např. státní příslušnost, bydliště, domicil, právní řád, sídlo právnické osoby.

⁹³ Např. místo, kde byl učiněn právní úkon.

⁹⁴ Např. poloha věci, místo odeslání věci.

⁹⁵ Např. forma právního úkonu.

⁹⁶ Např. shodný projev vůle účastníků, při volbě práva, kterým se bude řídit jejich právní vztah; místo sídla soudu nebo úřadu, který řízení provádí.

⁹⁷ ONDŘEJ: *Mezinárodní právo ...*, s. 250.

⁹⁸ ČERNOHUBÝ, MÁSILKO: *Mezinárodní právo soukromé...*, s. 8.

⁹⁹ KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 118.

¹⁰⁰ Týká se státní příslušnosti, bydliště, domicilu nebo obvyklého pobytu.

funkční.¹⁰¹ Např. pokud je v kolizní normě pro určení rozhodného práva pro řešení dědických poměrů hraničním určovatelem státní příslušnost, je nutné, aby v ní také bylo uvedeno, k jaké určité osobě se tato státní příslušnost vztahuje. Zda se jedná o státní příslušnost zůstavitele či dědiců.

Důležitým se jeví také časové hledisko zakotvené v hraničním určovateli, neboť někteří hraniční určovatelé se mohou časem změnit, což následně ovlivní určení rozhodného právního řádu neboli *statutu*. Jedná se zejména o případy, kdy je movitá věc přemístěna do jiné země, případně se určitá osoba přestěhuje na území jiného státu nebo dojde k nabytí odlišné státní příslušnosti. Je proto vhodné, aby byl takový proměnný hraniční určovatel kolizní normou ustálen ke konkrétnímu časovému okamžiku. Tím může být zejména doba smrti, uskutečnění volby práva či doba zahájení řízení u příslušného orgánu.¹⁰²

Hraniční určovatel by měl tedy zajistit nejen, že je navázáno na právní řád, který má s daným právním poměrem co nejbližší vazbu, ale měl by být natolik stabilní, aby zaručoval právní jistotu všech zúčastněných osob.¹⁰³

4.3 Nejvýznamnější hraniční určovatelé

Přestože v mezinárodním právu soukromém figuruje hraničních určovatelů celá řada, v souvislosti s úpravou dědických poměrů s mezinárodním prvkem jsou těmi nejvýznamnějšími - státní příslušnost zůstavitele v době jeho smrti (*lex patriae*), obvyklý pobyt, bydliště (*lex domicilii*) nebo poloha nemovitostí (*lex rei sitae*).

4.3.1 Státní příslušnost

Lex patriae hrál dlouhou dobu prim mezi hraničními určovateli, avšak přijetím ZMPS byla tato dlouholetá tradice přerušena. Přesto i nadále patří mezi důležité hraniční určovatele. Státní příslušnost by se dala kvalifikovat jako právní svazek mezi státem a fyzickou osobou, který presumuje občanství. Z pohledu mezinárodního práva soukromého je však státní příslušnost vnímána jen jako fakt, který dokládá příslušnost fyzické osoby ke konkrétnímu státu, resp. k jeho právnímu řádu.¹⁰⁴

---

¹⁰¹ PFEIFFER, Magdalena. *Kritérium obvyklého pobytu v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Leges, 2013, s. 17.

¹⁰² Tamtéž, s. 17.

¹⁰³ KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 152.

¹⁰⁴ PFEIFFER: *Kritérium obvyklého pobytu ...*, s. 24.

V 19. století se o prosazení tohoto hraničního určovatele velkou měrou zasadil *Pasquale Stanislao Mancini*,¹⁰⁵ kdy jeho koncepce odpovídala tehdejšími společensko-politickým poměrům, neboť byly reflektovány zájmy státu, před zájmy účastníků právních poměrů. V průběhu 20. století se však toto pevné pouto mezi státem a občanem začalo uvolňovat, hranice již nepředstavovaly neproniknutelnou bariéru, čímž začal tento hraniční určovatel ztrácet na významu. Jeho primární postavení mezi hraničními určovateli oslabil i nový trend, který postupně pronikl do dědického práva s mezinárodním prvkem, a tím je autonomie vůle.¹⁰⁶ Ta se projevuje tak, že strany mají možnost provést volbu rozhodného práva (*lex electa, lex voluntatis*), kterým budou jejich poměry upravovány a tato volba pro *lex patriae* nemusí dopadnout příznivě.¹⁰⁷

V současnosti stojí za zamyšlení, zda tento hraniční určovatel ustojí konkurenci, nově přijatému kritériu – *obvyklý pobyt*, které nám přineslo Nařízení¹⁰⁸ a ZMPS¹⁰⁹, neboť pojem *státní příslušnost* již neodpovídá dnešní realitě.¹¹⁰

Pokud bychom měli hovořit o výhodách *lex patriae*, tak k nim bezesporu patří jeho stálost. Nabývání a pozbývání státní příslušnosti má striktní pravidla a není ani jednoduchou, ani rychlou záležitostí, a proto k této změně nedochází tak často.¹¹¹ Právě tato jeho stabilita přispívá k tomu, že lze předvídat, kterým právním řádem státu budou právní poměry upravovány. Ve prospěch tohoto hraničního určovatele svědčí i argument, který sice nemá velkou váhu, ale je třeba ho vzít v potaz, a tím je, že státní příslušnost se dá zjistit snadněji než obvyklý pobyt nebo bydliště. Také v případě cizích státních příslušníků, kteří se do jiných států přesunují pouze krátkodobě, např. za prací, je vhodnější navázání na *lex patriae*.¹¹²

S používáním tohoto hraničního určovatele však v praxi mohou vzniknout i problémy, neboť určitá osoba může mít dvě nebo několik státních příslušností¹¹³ nebo může být

---

¹⁰⁵ Významný italský politik a právník, který je považován za otce systému italského mezinárodního práva soukromého.

¹⁰⁶ PFEIFFER, Magdalena. Dědický statut v rukou zůstavitele – volba rozhodného práva v rámci kolizní úpravy dědických poměrů. *Ad Notam*, 2014, roč. 20, č. 6, s. 8.

¹⁰⁷ PFEIFFER: *Kritérium obvyklého pobytu ...*, s. 27.

¹⁰⁸ kritérium obvyklého pobytu nalezneme v čl. 4 Nařízení.

¹⁰⁹ kritérium obvyklého pobytu nalezneme v § 76 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

¹¹⁰ PFEIFFER: *Kritérium obvyklého pobytu ...*, s. 24-26.

¹¹¹ Zákon č. 194/1949 Sb., o nabývání a pozbývání československého státního občanství, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹² PFEIFFER: *Kritérium obvyklého pobytu ...*, s. 27.

¹¹³ Některé mezinárodní smlouvy zabraňují dvojímu státnímu občanství, např. Úmluva o naturalizaci mezi Československem a USA, vyhlášená pod č. 169/1929 Sb., a smlouvy uzavřené s Bulharskem (vyhlášená pod č. 61/1975 Sb.), s Maďarskem (vyhlášená pod č. 57/1961 Sb.) nebo s Polskem (vyhlášená pod č. 71/1966). Naproti tomu Úmluva o státním občanství vdáných žen (vyhlášená pod č. 72/1962 Sb.) dvojí občanství těchto žen zachovává.

bezdomovec. Tato problematika je nyní řešena v § 28 ZMPS.¹¹⁴ Pokud je osoba v rozhodné době státním občanem ČR a zároveň ji jiný stát považuje za svého příslušníka, má přednost vždy české státní občanství. Pokud je osoba zároveň příslušníkem několika cizích států, je rozhodná státní příslušnost, která byla nabytá jako poslední.¹¹⁵ Ovšem oproti úpravě v § 33 odst. 2) ZMPSaP je u tohoto odstavce doplněno, že v případě, že u osoby převažuje výrazně poměr k jinému cizímu státu, jehož je občanem, rozhoduje státní příslušnost tohoto státu.¹¹⁶ U bezdomovce, tedy osoby, která není příslušníkem žádného státu nebo u osoby, jejíž státní příslušnost nelze určit, je důležité vědět, ve kterém státě měla v rozhodné době své poslední bydliště a nelze-li zjistit, tak pobyt. Pokud nelze zjistit ani jedno, má se za to, že je českým občanem a dle toho se také postupuje.¹¹⁷

4.3.2 Domicil

Namísto státní příslušnosti je, v některých angloamerických oblastech a také v Belgii, Dánsku, Francii, Norsku a částečně ve Švýcarsku, důležitým hraničním určovatelem *domicil* (*angl. domicile*). Tohoto hraničního určovatele zmiňují zejména proto, že pronikl do unifikované úpravy mezinárodního práva soukromého a v každém státě má tento pojem jiný význam. Je tedy důležité jej nezaměňovat s českým pojmem bydliště¹¹⁸ nebo obvyklým pobytem.¹¹⁹

Pojem *domicil* je právní výraz, kterým je vyjadřován právní vztah mezi osobou a konkrétním územím, jehož účelem je propojit osobu s určitým právním systémem.¹²⁰ Domicil má tedy osoba v určité právní oblasti, např. v Anglii, Skotsku, apod. a ne v konkrétním městě, např. v Londýně.¹²¹ Jedná se o takové místo, s nímž je osoba spojena fyzicky a považuje je za svůj skutečný, stálý a trvalý domov. *Domicil* může mít každá fyzická osoba pouze jeden a jedná se o osobní status získaný na základě práva. V rámci *common law* jsou známy tři druhy *domicilu* fyzických osob – dle původu, výběru nebo odvozený *domicil*. Již při narození jej právo přiděluje každému, kdy je odvozován od *domicilu* jeho rodičů. Stejně tak může být *domicil* získán např. usazením se v nové zemi, s úmyslem zdržovat se v ní trvale.¹²² Podle

¹¹⁴ PFEIFFER: *Kritérium obvyklého pobytu ...*, s. 28-29.

¹¹⁵ KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 125.

¹¹⁶ Srov. § 28 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, § 33 zákona č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁷ § 28 odst. 3 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

¹¹⁸ Srov. § 80 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹¹⁹ KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 6. vydání. Brno: Doplněk, 2004, s. 127.

¹²⁰ LESZAY, Lenka, SVOBODA, Jiří. Návrh nařízení Rady (ES) o rozhodném právu, o pravomoci, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech dědictví a závětí. *Ad Notam*, 2008, roč. 14, č. 2, s. 57.

¹²¹ ONDŘEJ: *Mezinárodní právo ...*, s. 295.

¹²² PFEIFFER: *Kritérium obvyklého pobytu ...*, s. 33-34.

britského práva: „*Domicilem myslíme domov, trvalý domov, a pokud nerozumíš, co je tvým trvalým domovem, obávám se, že žádné vysvětlení od zahraničního pisatele ti nepomůže.*“¹²³

Z perspektivy mezinárodního práva soukromého nám pojem *domicil* může zamotat hlavu, neboť musí být chápán více způsoby. Za prvé v pojetí *common law*, a za druhé v kontextu s jeho rolí hraničního určovatele.¹²⁴ Tedy tam, kde kolizní unifikovaná norma stanoví hraničního určovatele státní příslušnost, státy *common law* jej aplikují jako *domicil*.¹²⁵ V případě předpisů založení pravomoci (mezinárodní příslušnosti) soudů, má také stěžejní postavení, avšak zde je používán ve zcela jiném smyslu. *Domicil* by v této souvislosti odpovídal českému pojmu bydliště.¹²⁶ Pro účely dalšího textu budou bydliště a *domicil* pouze ekvivalentními pojmy, *lex domicilii* je právním řádem státu bydliště.

4.3.3 Obvyklý pobyt

Tento hraniční určovatel není v mezinárodním právu soukromém žádným nováčkem a s jeho pojmem jsme se mohli setkat již na počátku 20. století. Např. v Haagské úmluvě o poručenství nad nezletilými z roku 1902 nebo Úmluvě o zbavení způsobilosti k právním úkonům z roku 1905, ale hrál zde pouze nepatrnou roli. V souvislosti s dědictvím, se jedná o novinku, neboť do přijetí ZMPS a Nařízení, kolizní úprava dědických poměrů vycházela z kritéria státní příslušnosti. I když snaha o změnu byla již v roce 1989, ale tato Haagská úmluva o právu použitelném na dědictví ze dne 1. 8. 1989 nikdy nevstoupila v platnost.¹²⁷ V nových úpravách, tedy jak v ZMPS, tak i v Nařízení, došlo ke sjednocení, a oba právní předpisy upustily od *legis patriae* a užívají výhradně pojem *obvyklý pobyt*, který je novým hraničním určovatelem v otázkách dědictví.

Samotnou definici obvyklého pobytu však nenajdeme ani v žádné mezinárodní úmluvě, které byly přijaty v rámci Haagské konference, ani v unijních předpisech o soudní spolupráci v občanských věcech a dokonce ji nenalezneme ani v nově přijatém Nařízení. Faktická definice tohoto pojmu neexistuje, přesto se v roce 1972 o jeho částečné vymezení pokusila Rada Evropy, a to z důvodu standardizace pojmů, neboť jejich rozdílná interpretace může činit problémy při aplikaci mezinárodních úmluv. V pravidle 9 přílohy této přijaté rezoluce nalezneme pouze specifikaci podmínek, po jejichž splnění se bude jednat o obvyklý pobyt. Patří k nim: „*nutnost přihlédnout k délce a stabilitě poměru mezi osobou a místem pobytu,*

¹²³ LESZAY, SVOBODA: Návrh nařízení ..., s. 58.

¹²⁴ PFEIFFER: *Kritérium obvyklého pobytu* ..., s. 34-35.

¹²⁵ Srov. čl. 3 odst. 1 písm. h) Nařízení Brusel II bis.

¹²⁶ PFEIFFER: *Kritérium obvyklého pobytu* ..., s. 35-37.

¹²⁷ Tamtéž, s. 51-54.

jakož i okolnostem osobního nebo pracovního charakteru, ze kterých je patrný trvalý vztah.“¹²⁸

Podle důvodové zprávy k návrhu ZMPS je tento pojem již dostatečně vyložen soudní judikaturou a neměl by činit potíže. Evropský soudní dvůr se výkladem tohoto pojmu zabýval např. ve věci 76/76 *Di Paolo*¹²⁹ a ve věci C – 102/91 *Knoch*¹³⁰ a dle jeho vyjádření se jedná „o místo, které dotyčná osoba určila v úmyslu udělit mu stálý charakter a je stálým nebo obvyklým centrem jejích zájmů.“¹³¹ V kontextu toho by měla být brána v potaz rodinná situace zaměstnané osoby, důvody přestěhování, délka pobytu, sociální vazby nebo stabilní zaměstnání.

V ČR věnoval výkladu tohoto pojmu pozornost Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2244/2011, kdy při určení obvyklého pobytu musí vnitrostátní soud přihlídnout v každém jednotlivém případě ke všem konkrétním skutečnostem, které mohou nasvědčovat tomu, že přítomnost nemá pouze dočasnou či příležitostnou povahu, ale pobyt vykazuje určitou trvalost či pravidelnost. Obvyklý pobyt tak představuje místo, v němž má osoba těžiště svého života.¹³²

V žádném případě obsah tohoto pojmu není totožný ve smyslu ustanovení § 2 písm. r) zákona o státní statistické službě¹³³, a nelze jej zaměňovat ani s pojmem *trvalý pobyt*, který je uváděn jako údaj v centrální evidenci obyvatel a má charakter pouze evidenční.¹³⁴

Ekvivalentem pro pojem *obvyklý pobyt* je anglický název *habitual residence*, německý *gewöhnliches Aufenthalt* či francouzský *résidence habituelle*. V nařízení Brusel II bis a některých haagských úmluvách je však nepřesně přeložen jako *obvyklé bydliště*. Pro účely nařízení Brusel II bis jej podrobněji vyložil ESD v rozsudku ve věci (C- 523/07)¹³⁵ a ve věci „Mercredi“ (C-497/10)¹³⁶ a v české soudní praxi se lze s vymezením pojmu „bydliště“ setkat v usnesení Nejvyššího soudu ČR (30 Cdo 444/2004).¹³⁷ Z pohledu OSŘ se bydlištěm fyzické osoby rozumí „*obec, resp. městský obvod, v němž tato osoba bydlí s úmyslem se zde trvale*

¹²⁸ PFEIFFER: *Kritérium obvyklého pobytu ...*, s. 53.

¹²⁹ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 17. února 1977, *Silvano Di Paolo v. Office national de l'emploi*, 76/76, Sb. rozh. s. 315, body 17–20.

¹³⁰ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 8. července 1992, *Doris Knoch v. Bundesanstalt für Arbeit*, C – 102/91, Sb. rozh. I–4331, body 21 a 23.

¹³¹ KUČERA, GAŇO: *Zákon o mezinárodním ...*, s. 74.

¹³² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. září 2011, sp. zn. 30 Cdo 2244/2011.

¹³³ Zákon č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁴ Srov. § 10 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁵ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 2. dubna 2009, *Reference for a preliminary ruling: Korkein hallinto-oikeus - Finland*. C-523/07-A, Sb. rozh. s. I-02805, bod 36.

¹³⁶ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 22. prosince 2010, *Barbara Mercredi v. Richard Chaffe*. C-497/10-PPU, Sb. rozh. s. I-14309, bod 44.

¹³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. června 2005, sp. zn. 30 Cdo 444/2004.

zdržovat“. Je to tedy místo, kde má fyzická osoba svůj byt, rodinu, popř. kde pracuje, jestliže tam také bydlí.

Je tedy možné poznamenat, že definice pojmu *obvyklý pobyt* záměrně neexistuje, přičemž právě v této neexistenci je spatřována výhoda. Jeho flexibilita a autonomní postavení ve vztahu k jednotlivým právním řádům umožňuje soudci, resp. aplikujícímu orgánu, aby zvážil všechny okolnosti případu a měl tak více prostoru při rozhodování.¹³⁸

Jinak při výkladu samotných pojmů v hraničním určovateli je třeba postupovat tak, že pokud mezinárodní smlouva nestanoví něco jiného, tento výklad se provádí podle práva státu orgánu, který rozhoduje (*lex fori*).¹³⁹

4.4 Kvalifikační problém

Pokud nastane situace, že při rozhodování v rámci určité kauzy nemůžeme použít zvláštní přímou hmotněprávní úpravu, aby mohlo být určeno rozhodné právo, je nezbytné nalézt vhodnou kolizní normu. Řešenou otázku nebo poměr je proto nutné kvalifikovat neboli právně zhodnotit. Tato kvalifikace se provádí ve fázi, kdy ještě není zřejmé, kterým právním řádem se bude věc řídit. Proto je velmi důležité správně určit, pod který právní pojem, který je obsažen v kolizní normě, konkrétní skutkový stav, spadá. Pokud dotčené právní řády hodnotí otázku stejně, je to ideální. V případě rozdílné interpretace nastává *kvalifikační problém* a je nutné vyřešit, který právní řád o kvalifikaci rozhodne.¹⁴⁰

Je proto pozitivní, že podstatu a řešení této nejsložitější otázky mezinárodního práva soukromého nalezneme v novém ZMPS, který kombinuje kvalifikaci podle *legis fori*, *legis causae* a *funkční kvalifikaci*.

Základním pravidlem je kvalifikace podle *legis fori* a nalezneme ji v § 20 odst. 1) ZMPS. Z dikce tohoto ustanovení vyplývá: „*Právní hodnocení určitého právního poměru nebo otázky za účelem vyhledání použitelného kolizního ustanovení pro určení rozhodného práva se zpravidla provádí podle českého právního řádu.*“¹⁴¹ V podstatě by český soud neměl brát na vědomí to, že určitou situaci hodnotí právní řád, určený na základě kolizní normy, jinak a podřadil by ji jiné kolizní normě, ale měl by kvalifikovat daný stav podle českého práva.¹⁴²

¹³⁸ PFEIFFER: *Kritérium obvyklého pobytu ...*, s. 55.

¹³⁹ KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 152

¹⁴⁰ BŘÍZA a kol.: *Zákon o mezinárodním právu...*, s. 129-130.

¹⁴¹ § 20 odst. 1) zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

¹⁴² BŘÍZA a kol.: *Zákon o mezinárodním právu...*, s. 130.

Slovo „*zpravidla*“ nám naznačuje, že se shora popsané pravidlo neuplatní vždy. V ZMPS nalezneme dokonce speciální úpravu pro kvalifikaci nemovitých a movitých věcí, a to v § 69 odst. 1) věta druhá. V tomto ustanovení je obsažen přímý odkaz na určité právo, které má právní pojem naplnit a konkretizovat a tím je právní řád místa, v němž se věc nachází.¹⁴³

Zákon připouští i funkční kvalifikaci, jejíž úpravu najdeme v § 20 odst. 2) ZMPS. Jedná se o případy, kdy se má určitá otázka, která se skládá z několika na sobě skutkově závislých částí, podříditi ustanovením z více právních řádů. Například, když bude soud zkoumat platnost právního jednání, je nutné zohlednit nejen způsobilost k právnímu jednání, ale také formu úkonu. Podle okolností případu se může stát, že kolizní norma pro způsobilost k právnímu jednání povede k jednomu právnímu řádu a druhá pro formu úkonu k jinému právnímu řádu. Aby nedošlo k takovým absurdním řešením, tak při hodnocení dotčených norem, je možné přihlídnout k funkci, kterou tyto normy plní uvnitř svého právního řádu.¹⁴⁴

Myslím si, že kvůli dosavadní neexistenci zákonné úpravy, nalézaly soudy spíše jen optimální řešení každého případu. Přestože ani nová úprava není dokonalá, neboť mohou ke slovu přijít i v zákoně neuvedené způsoby kvalifikace, právní jistota účastníků řízení je zvýšena, protože mohou lépe předvídat rozhodnutí soudu. Právě stanovením výslovných pravidel, dojde také k omezení případných sporů o výklad, které zdržovaly konečné řešení věci.

S přihlédnutím k Nařízení však bude využití pravidel kvalifikace omezené, neboť pokud právo EU, ať již výslovně či nevýslovně, neodkáže na právo vnitrostátní, tak se autonomní výklad pojmů, které samo obsahuje, řídí tímto unijním předpisem.

4.5 Zpětný a další odkaz

V důsledku používání různých hraničních určovatелů pro totožné otázky, se v praxi setkáváme se zpětným a dalším odkazem. Podstatou této problematiky je, jak máme chápat příkaz, kdy nám kolizní norma určuje použití právního řádu cizího státu. Zda máme použít jen hmotné právo cizího státu, resp. věcné normy, které v rozsahu kolizní normy upravují danou otázku nebo máme použít kolizní normy, tohoto cizího práva. Právě vyřešení této otázky je důležité tehdy, když kolizní norma cizího práva neodkazuje ke svému vlastnímu právu, ale k jinému.¹⁴⁵ ZMPS řeší tuto problematiku v § 21, Nařízení v čl. 34.

---

¹⁴³ ROZEHNALOVÁ: *Kolize kolizních norem ...*, s. 310.

¹⁴⁴ KUČERA, GAŇO: *Zákon o mezinárodním právu ...*, s. 58-59, srov. § 20 odst. 2) zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

¹⁴⁵ KUČERA: *Mezinárodní právo ...*, s. 158-159.

Pokud nám tedy přikazuje kolizní norma tuzemského práva, abychom použili cizího práva, a následně v této kolizní normě cizího práva je uvedeno, že se má použít tuzemského práva, tak se jedná o *zpětný odkaz*.¹⁴⁶ K tomuto problému Bystrický zdůrazňuje, že nejen tam, kde výslovně česká kolizní norma odkazuje na cizí právo a toto v sobě nese zpětný odkaz na české právo, mají tento zpětný odkaz soudy přijmout. Mají tak učinit i v případě, že tak výslovně uvedeno není. Přestože je kladen zájem na hladký průběh řízení s mezinárodním prvkem, není důvod, aby nemohlo být použito tuzemského práva, když jej cizí právo k rozhodování delegovalo.¹⁴⁷

Může však nastat i další situace, kdy po nás kolizní norma tuzemského práva vyžaduje, abychom použili cizího práva, avšak tato kolizní norma nás odkazuje na použití práva zcela jiného cizího státu. V tom případě se jedná o *další odkaz* a tato úprava je o něco složitější.¹⁴⁸ Dle komentovaného ustanovení § 21 odst. 1) věta druhá ZMPS se vychází z toho, že se připouští jen jeden další odkaz. To znamená, že další odkaz je přípustný tehdy, kdy kolizní normy právního řádu třetí země, na který bylo odkázáno kolizními normami cizího právního řádu, který byl určen tuzemskou kolizní normou, tento odkaz přijímají. Respektive jestli jeho kolizní normy určují svůj právní řád za rozhodné právo. Pokud tento odkaz nepřijímají, tedy neurčují sama sebe jako právo rozhodné, je nutné řešit danou situaci podle hmotněprávních norem tuzemského práva.¹⁴⁹

---

¹⁴⁶ KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 155.

¹⁴⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Kolize kolizních norem – aneb k úpravě kvalifikace a zpětného odkazu v zákoně o mezinárodním právu soukromém. *Časopis pro právní vědu a praxi*. Brno: Masarykova univerzita, roč. 2014, č. 4, s. 313.

¹⁴⁸ KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 155.

¹⁴⁹ BŘÍZA a kol.: *Zákon o mezinárodním právu...*, s. 137.

5 KOLIZNÍ ÚPRAVA DĚDICKÉHO PRÁVA V ČR

Pokud se jedná o dědictví s mezinárodním prvkem, uplatní se právní normy mezinárodního práva soukromého a procesního, jehož součástí jsou kolizní ustanovení. Jak již bylo řečeno, tak od roku 1918 do současnosti proběhly tři rekodifikace mezinárodního práva soukromého a procesního. Proto nahlédneme do každého z těchto zákonů a blíže se seznámíme s kolizními normami, které se týkají určení dědického statutu a problematiky závětí. Vždy však musíme mít na paměti přednost mezinárodních smluv a unijní úpravy, v tom rozsahu, kde tyto prameny upravují stejnou otázku jako pramen vnitrostátní. Podotýkám, jak již bylo naznačeno v úvodu, že úpravě procesních ustanovení není záměrně věnováno tolik prostoru a jsou zde, pro celistvost úpravy dědického řízení s mezinárodním prvkem, spíše jen zmíněny.

5.1 Dědický statut (*lex successionis*)

Mezi jednotlivými právními řády jsou v hmotněprávní úpravě dědického práva patrné odchylky, které jsou způsobeny rozdílným chápáním jeho společenské funkce a také především jsou ovlivněny kulturními tradicemi toho kterého státu. Kolizní problematika dědění s mezinárodním prvkem spočívá zejména v tom, zda se při určování rozhodného práva používá jediného kolizního kritéria, tzn. pro celé dědictví, věci jak movité tak i nemovité. Poté hovoříme o **jednotném dědickém statutu**. Některé právní řády však činí rozdíl mezi movitými a nemovitými věcmi, které patří do dědictví, což může vést k tomu, že pro jednotlivé součásti dědictví bude použito různých právních řádů. V tom případě hovoříme o **rozštěpeném dědickém statutu**.¹⁵⁰

U dědického řízení, pokud není mezi movitými a nemovitými věcmi činěn rozdíl, je stanoven jediný hraniční určovatel, a to buď *lex patriae* (státní příslušnost)¹⁵¹ nebo *lex domicilii* (domicil)¹⁵² nebo obvyklý pobyt.¹⁵³ Jedná se o kolizní úpravu, která vychází z jednotného dědického statutu a pro právní poměry celého dědictví se užije jediný právní řád.¹⁵⁴

V případě rozlišování mezi movitým a nemovitým majetkem jsou stanoveni hraniční určovatelé dva. Jeden ohledně nemovitých věcí, a to *lex rei sitae* (místo polohy nemovitosti) a druhý pro movité věci, kdy je jím buď *lex patriae* nebo *lex domicil.* Tato kolizní úprava

¹⁵⁰ KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 321.

¹⁵¹ Tato úprava je používána např. v Itálii, Maďarsku, Polsku, Portugalsku, Rakousku, Řecku, SRN, Slovensku, Španělsku apod.

¹⁵² Kritérium domicilu je užíváno např. v Argentině, Brazílii, Chile, Dánsku nebo Rusku.

¹⁵³ ONDŘEJ: *Mezinárodní právo ...*, s. 294-295.

¹⁵⁴ TSCHÖPL: *Národní a unifikovaná...*, s. 32.

vychází z rozštěpeného dědického statutu, takže se může stát, že ve stejném dědictví bude použito jiného práva pro věci movité a jiného práva pro věci nemovité.¹⁵⁵ Rozštěpený dědický statut je používán např. v Belgii, Francii, Rumunsku, Velké Británii a USA apod. Přičemž Rumunsko u movitých věcí používá jako kolizní kritérium příslušnost zůstavitele, oproti tomu Belgie a Francie právo domicilu.¹⁵⁶

Mezi otázky, které jsou upravovány dědickým statutem, patří zejména:

- jestli je dán důvod pro dědění;
- určení oprávněných osob (okruh dědiců, např. zda je dědicem i nasciturus) a jejich příslušných podílů;
- co patří do dědictví;
- dědická způsobilost (není to totéž co nesvéprávnost), vydědění a dědická nezpůsobilost;
- přechod majetku, práv a závazků, které patří do dědictví na dědice případně na odkazovníky;
- postavení dědiců, vykonavatelů závětí a jiných správců dědictví;
- odpovědnost za dluhy zůstavitele.¹⁵⁷

Pro otázky týkající se způsobilosti porřízení nebo zrušení závěti, forem závěti nebo jiných druhů pro případ smrti jsou stanoveny zvláštní kolizní normy.¹⁵⁸

5.2 Kolizní úprava ve vnitrostátních pramenech

V současnosti české právo vychází z jednotného dědického statutu. Není tedy rozlišováno mezi movitými a nemovitými věcmi a pro dědické právní poměry, vůči dědictví jako celku, se používá jediný hraniční určovatel. Tím je podle § 76 ZMPS obvyklý pobyt, který měl zůstavitel v době smrti.¹⁵⁹ Nebylo tomu však vždy, neboť právo se vyvíjí a reaguje na společenské změny. V každém období jsou uplatňována pravidla a používány pojmy, které nejlépe vyhovují dané epoše, a proto jsou zákony kodifikovány. Nyní se tedy, napříč časem, podíváme, k jakým změnám došlo.

5.2.1 Podle zákona č. 946/1811 Sb. z.s., obecný zákoník občanský

Pokud nahlédneme do znění tohoto zákona, konkrétně § 300, zjistíme následující. *Podle, kterých zákonů mají se posuzovati nemovité a podle kterých movité věci: „Nemovité*

¹⁵⁵ TSCHÖPL: *Národní a unifikovaná...*, s. 32.

¹⁵⁶ ONDŘEJ: *Mezinárodní právo ...*, s. 295.

¹⁵⁷ KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 322, srov. SVOBODA, Jiří. *Dědické řízení s cizím prvkem*. Ad Notam, 2009, č. 3, s. 82.

¹⁵⁸ ONDŘEJ: *Mezinárodní právo ...*, s. 295.

¹⁵⁹ Tamtéž.

*věci jsou podřízeny zákonům okrsku, ve kterém leží; všeliké jiné věci však podléhají stejným zákonům jako osoba jejich vlastníka.*¹⁶⁰

Z tohoto ustanovení vyplývá, že v době platnosti OZO vycházela kolizní úprava z rozštěpeného statutu, takže při určování dědického statutu ohledně nemovitých věcí bylo hraničním určovatelem místo polohy věci (*lex rei sitae*) a tedy dědické právní poměry se řídily právem státu, v nichž se tyto zůstavitelovi nemovitosti nacházely. Oproti tomu dědění movitých věcí se řídilo právem státu, jehož byl zůstavitel příslušníkem v době smrti (*lex patriae*) nebo v jehož státu měl poslední bydliště (*lex domicilii*), neboť tyto hraniční určovatelé jsou spojeni s osobním statutem zůstavitele. Tento rozštěpený statut platil v našem státě až do roku 1948 a uplatňoval se jak pro dědění ze zákona, tak pro dědění ze závěti.

Řada států, jak již bylo zmíněno výše (viz podkapitola 5.1), má tento rozštěpený statut obsažen ve své právní úpravě i v současnosti.¹⁶¹

Procesní úprava:

Procesní normy týkající se soudní příslušnosti, zvláště při pozůstalostech cizinců, bychom našli v císařském patentu č. 208/1854 ř.z. o soudních řízeních v nesporných věcech v §§ 21 až 25. Zvláštní opatření o pozůstalostech cizinců, zejména zajištění nároků tuzemských dědiců a odkazovníků a k uspokojení tuzemských věřitelů nebo nakládání pozůstalostmi cizinců, kteří zde měli řádné bydliště, či zvláštní předpisy o pozůstalostech tureckých poddaných byla upravena v §§ 137 až 143 téhož císařského patentu.¹⁶²

5.2.2 Podle zákona č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého

Nabytím účinnosti ZMaMPS bylo od rozštěpeného statutu upuštěno a od tohoto okamžiku (1. 6. 1948) začalo české právo vycházet z jednotného statutu, který pro účastníky právních vztahů zajišťuje vyšší právní jistotu.¹⁶³ Tedy i pro úpravu dědických poměrů se v rámci celého dědictví začalo používat jediného hraničního určovatele, bez ohledu na movité či nemovité věci. Tímto hraničním určovatelem byla v době platnosti ZMaMPS dle § 40 státní

---

¹⁶⁰ § 300 zákona č. 946/1811 Sb.z.s., obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů, srov. JOKLÍK, František. *Obecný občanský zákoník rakouský vyhlášený patentem ze dne 1. června 1811 č. 946 sb. z. s., ve znění, jež se některým paragrafům dostalo cis. nařízením ze dne 12. října 1914 č. 276 ř. z., ze dne 22. července 1915 č. 208 ř. z. a ze dne 19. března 1916 č. 169 ř. z. (t. zv. novelami)*. Praha: Hejda & Tuček, 1917, s. 67.

¹⁶¹ TSCHÖPL: *Národní a unifikovaná ...*, s. 33.

¹⁶² srov. §§ 21 až 25, 137 až 143 císařského patentu č. 208/1854 ř.z., ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶³ TSCHÖPL: *Národní a unifikovaná ...*, s. 33.

příslušnost zůstavitele (*lex patriae*) a právní dědické poměry se řídily podle právního řádu toho státu, k němuž zůstavitele v době jeho smrti vázala jeho státní příslušnost.¹⁶⁴

Způsobilost zřídit a zrušit poslední pořízení, stejně jako podmínky jeho platnosti se řídily podle toho právního řádu státu, jehož byl zůstavitel příslušníkem v té době, kdy tento projev učinil.¹⁶⁵

Ustanovení § 42 ZMaMPS se týkalo dědické smlouvy. Pokud byla tato forma pořízení pro případ smrti právním řádem umožněna, tak podmínky pro její zřízení, zrušení i pro platnou formu byly spravovány právním řádem státu, jehož zůstavitel byl příslušníkem v době zřízení nebo zrušení smlouvy. Např. náš OZO tento institut připouštěl, avšak jen do doby než byl přijat zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník. Tento kodifikovaný zákon některé formy pro případ smrti, mezi něž patřily dědické smlouvy mezi manžely, společná závěť manželů nebo darování pro případ smrti, zrušil.¹⁶⁶

Procesní úprava:

Procesní úpravu projednání pozůstalosti bychom našli v ZMaMPS v §§ 61 až 69, přičemž základní pravomoc soudu k projednání pozůstalosti upravoval § 61. Z tohoto ustanovení vyplývalo, že československý soud projedná podle tuzemského právního řádu jen takovou pozůstalost občana s československou státní příslušností, která leží v cizině, jestliže je takový majetek vydáván československým soudům, případně pokud jsou v pozůstalostních věcech přiznány rozhodnutím, která vydává československý soud, právní účinky i v cizině. V §§ 63 až 65 byly řešeny další možnosti pravomoci československého soudu.¹⁶⁷ Tato úprava však platila pouze do 31. 12. 1950, neboť od 1. 1. 1951 bychom ustanovení týkající se pravomoci a příslušnosti ve věcech dědických museli vyhledat v zákoně č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád. Tyto procesní normy v něm byly obsaženy v §§ 618 až 620, avšak jejich obsah se nezměnil.¹⁶⁸

5.2.3 Podle zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním

Tento zákon, platný od 1. 4. 1964, co se týká hraničního určovatele, žádnou změnu nepřinesl a podle § 17 ZMPSaP jím byl *lex patriae* zůstavitele v době své smrti. Stejně jako

---

¹⁶⁴ § 40 zákona č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁵ § 41 zákona č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁶ SCHELLEOVÁ, SCHELLE: *Dědické právo...*, s. 34.

¹⁶⁷ §§ 61, 63 až 65 zákona č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁸ §§ 618 až 620 zákona č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

v předchozím zákoně se dle tohoto ustanovení právní poměry dědické řídily právním řádem státu, jehož byl zůstavitel příslušníkem v době úmrtí.¹⁶⁹

Ustanovení, týkající se způsobilosti zřídit nebo zrušit závěť, nazvalo změn pouze v terminologii, neboť předchozí zákon užíval formulace poslední pořízení. Hranicím určovatelem však nadále zůstala, dle § 18 odst. 1) ZMPSaP, státní příslušnost zůstavitele v době projevení jeho vůle. Odstraněn byl institut dědických smluv, který byl nahrazen obecnější formulací „...*další druhy pořízení pro případ smrti.*“¹⁷⁰ Tím se zákonodárce vyhnul kvalifikačnímu problému, který by mohl mít aplikující orgán v případě, že by na tomto místě byl namísto obecného pojmu uveden konkrétní institut, který by náš právní řád neznal.

Také rozhodné právo týkající se formy pro zřízení a zrušení závěti zůstalo zachováno. Dle ustanovení § 18 odst. 2) ZMPSaP jím byla státní příslušnost zůstavitele v době učinění závěti a postačovalo, pokud vyhověla právu toho státu, kde byla pořízena.

Je nutné poznamenat, že na rozdíl od dědického statutu, určeného státním občanstvím zůstavitele v době jeho smrti, je dědický statut, který je určený státním občanstvím zůstavitele v době, kdy pořídí závěť, proměnlivý. Se změnou státního občanství se totiž mění i právní řád, kterým se řídí úkony pořizovatele závěti. Ale neznamená to, že závěť, která je v době pořízení platná, se může stát neplatnou a naopak závěť, která je neplatná, může konvalidovat, jen proto, že došlo ke změně státní příslušnosti pořizovatele.¹⁷¹ Tato změna nemá vliv na platnost závěti, neboť její účinky se i nadále řídí právem, jehož byl zůstavitel příslušníkem v době smrti.¹⁷²

Procesní úprava:

Co se týká procesních norem, které upravovaly pravomoc československých notářství ve věcech dědických, tak tyto se v ZMPSaP nacházely v §§ 44 a 45. Rozhodujícím kritériem pro určení této pravomoci byla stejně jako v předchozím ZMaMPS státní příslušnost zůstavitele v době jeho smrti. Tato ustanovení se dočkala změn pouze v označení orgánu, který byl k projednání dědictví příslušný, a tím bylo v té době československé notářství.¹⁷³ Ovšem oproti předchozímu zákonu ZMPSaP obsahoval také procesní úpravu uznání a výkonu cizích rozhodnutí, kterou bychom našli v ustanoveních §§ 63 až 68.

¹⁶⁹ § 17 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁰ § 18 odst. 1) zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷¹ ČERNOHUBÝ, MÁSilKO: *Mezinárodní právo ...*, s. 135.

¹⁷² § 17 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷³ §§ 44 a 45 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů.

5.2.4 Podle zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

Tento poslední přijatý zákon, který je účinný od 1. 1. 2014, obsahuje oproti předchozím kodifikacím nejen podrobnější úpravu, ale také několik nových trendů, a proto mu bude věnováno více pozornosti. Vzhledem k účinnosti Nařízení, rovněž budou příslušné pasáže konfrontovány i s tímto komunitárním předpisem.

Rozhodné právo:

Nejvýznamnější novinkou se stalo zavedení nového hraničního určovatele pro právní dědické poměry. Tím je dle § 76 ZMPS obvyklý pobyt zůstavitele v době smrti. Tato nová právní úprava, která odpovídá i tendencím v jiných úpravách (viz Nařízení) stanoví, že: *„Právní poměry dědické se řídí právním řádem státu, ve kterém měl zůstavitel obvyklý pobyt v době smrti. Jestliže zůstavitel byl státním občanem České republiky a alespoň jeden z dědiců má v České republice obvyklý pobyt, použije se český právní řád.“*¹⁷⁴

Nejen, že došlo ke změně hraničního určovatele, ale v tomto ustanovení je vyřešena otázka i pro případy, kdyby měl zůstavitel obvyklý pobyt v jiné zemi, ale měl českou státní příslušnost a nejméně jeden dědic by měl obvyklý pobyt v ČR. V tom případě by byl rozhodným právem český právní řád, neboť užití cizího práva by se přičilo rozumnému očekávání dědiců.¹⁷⁵ Problémem by mohl být doslovný výklad věty druhé tohoto ustanovení, neboť zákonodárce opomněl stabilizovat hraničního určovatele státní příslušnost zůstavitele k časovému okamžiku. To by mohlo svádět k závěru, že bude stačit, že měl zůstavitel státní příslušnost ČR kdykoliv v minulosti. Aby se předešlo mobilnímu konfliktu, mělo by se vycházet ze státního občanství zůstavitele ke dni smrti.¹⁷⁶

Klíčovou otázkou tohoto ustanovení je pojem *obvyklý pobyt*, neboť zákon samotný již jeho definici neposkytuje. Jedná se o neurčitý právní pojem, z jehož povahy ho nelze přesně a úplně vymezit, a proto je zapotřebí právního výkladu (blíže kapitola 4.3.3.) Dle mého názoru může být tento nový hraniční určovatel, spíše komplikací a předmětem sporů, neboť státní příslušnost byla považována za pevné určovací kritérium a lze snadno zjistit, ale určení obvyklého pobytu může způsobit nemalé potíže. Pozitivní však je, že díky tomuto novému hraničnímu určovateli dojde v mnoha případech ke sjednocení rozhodného práva (*lex*), s právem místa projednání věci (*forum*), což je z pohledu dědického práva velmi praktické. Zda tato změna hraničního určovatele je změnou k lepšímu ukáže teprve čas.

¹⁷⁴ § 76 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

¹⁷⁵ BŘÍZA a kol.: *Zákon o mezinárodním právu...*, s. 419, srov. Důvodová zpráva Vlády ČR k zákonu č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, s. 64.

¹⁷⁶ DOBIÁŠ a kol.: *Zákon o mezinárodním právu ...*, s. 292.

K § 76 ZMPS však dodávám, že toto ustanovení mělo pouze jepičí život, neboť od 17. 8. 2015 jej z použití vyřadilo Nařízení, v němž je obsažena kolizní úprava dědictví, a to v celém rozsahu.

Problematika závěti:

Co se týká způsobilosti pořízení nebo zrušení závěti, jakož i účinků vad vůle a jejího projevu, nastávající úprava je ze všech dosavadních úprav, nejobsáhlejší. Nalezneme zde více možností pro řešení platnosti forem závěti¹⁷⁷, včetně volby práva¹⁷⁸ a také ustanovení týkající se formy dědické smlouvy a jiných pořízení pro případ smrti.¹⁷⁹ Při bližším prozkoumání § 77 odst. 1) ZMPS zjistíme, že pro pořizovací způsobilost a vnitřní platnost závěti je zde ponecháno kritérium státního občanství. Avšak nově přibylo kritérium obvyklého pobytu zůstavitele v době projevu jeho vůle, které je rovnocenným hraničním určovatelem při určování rozhodného práva. To značí, že zákon dává na výběr, kterým z těchto dvou hraničních určovatelů, bude určen právní řád, který je rozhodující nejen pro pořizovací způsobilost a vnitřní platnost závěti, ale i pro určení, které další typy posledních pořízení jsou přípustné.¹⁸⁰

Za velký přínos této nové úpravy považují více alternativních možností uvedených v § 77 odst. 2) ZMPS, kdy tento nárůst kritérií je snahou o maximální respektování vůle zůstavitele a zvýšení počtu platností posledních pořízení.

Velmi pozitivně hodnotím i možnost volby práva, která byla doposud umožňována jen v oblasti pracovního a závazkového práva s mezinárodním prvkem.¹⁸¹ Tato novinka, která umožňuje zůstaviteli upravit své budoucí dědické poměry, včetně nemovitostí, je zakotvena v § 77 odst. 4) ZMPS. Dle tohoto ustanovení může zůstavitel v závěti, namísto jinak rozhodného práva, určit, že jeho dědické poměry budou spravovány jiným právním řádem. Avšak ani tato volba není neomezená, neboť je nutné zachovat legitimní očekávání dědiců. Proto zůstavitel může učinit volbu práva z právního řádu toho státu, v němž má svůj obvyklý pobyt v době pořízení závěti nebo jehož občanem v té době je.¹⁸² Zákon pamatuje i na možnost, že se časem mohou oba hraniční určovatelé změnit, a proto je zde opět stabilizace k určitému časovému okamžiku, a tím je moment projevu vůle volby práva. Takže i když

---

¹⁷⁷ § 77 odst. 2) zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

¹⁷⁸ § 77 odst. 4 a 5) zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

¹⁷⁹ § 77 odst. 3) zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

¹⁸⁰ § 77 odst. 1) zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

¹⁸¹ Srov. §§ 9 a 16 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸² BŘÍZA a kol.: *Zákon o mezinárodním právu...*, s. 435-436.

dojde ke změně státní příslušnosti zůstavitele nebo se zůstavitel přestěhuje, pokud neučiní nový projev vůle, tak ke změně zvoleného dědického statutu nedojde.¹⁸³

Ve vztahu k Nařízení je nutné upozornit na použitelnost ustanovení § 77. V případě, že byla závěť nebo jiná pořízení pro případ smrti uskutečněna ústně, tak rozhodné právo pro formální platnost těchto právních úkonů by se určovalo v souladu s kolizní normou v § 77 odst. 2) ZMPS, neboť tyto otázky, týkající se jejich formální platnosti, jsou z působnosti Nařízení vyloučeny.¹⁸⁴ Pokud by však závěť nebo jiná pořízení pro případ smrti byla uskutečněna v písemné formě, podléhalo by určení rozhodného práva pro jejich formální platnost Nařízení, a tedy čl. 27.¹⁸⁵

Odúmrť:

Novým trendem kolizní úpravy se stala odúmrť, kterou v ZMPS nalezneme v § 78. Toto ustanovení, nejenže jednoznačně stanoví, že pokud nejsou žádní dědicové, tak majetek, který se nachází na území ČR, připadá státu, ale dává výlučnou pravomoc soudu ČR, aby o tomto rozhodl.¹⁸⁶

Pojem *odúmrť* je však kvalifikován v každém státě jinak. Některé právní řády jej pojímají v tom smyslu, že pokud nedědí žádní jiní dědicové dle zákonné dědické posloupnosti, tak se stává dědicem stát. V tom případě se jedná o dědickoprávní nárok. Jiné právní řády¹⁸⁷ vycházejí ze svrchovanosti státu a věc na svém území, která nikomu nepatří, pokládají za nárok okupační. Tedy opatření veřejnoprávní povahy.¹⁸⁸

V ČR byl do účinnosti NOZ institut odúmrti upraven v § 462 ObčZ: „*Dědictví, jehož nenabude žádný dědic, připadne státu.*“¹⁸⁹ Jednalo se tedy o právo vyplývající ze státní svrchovanosti a o zvláštní způsob nabytí vlastnického práva státem. Z tohoto pojetí poté vycházel i předcházející ZMPSaP. Pokud se stát stal vlastníkem v rámci dědického řízení s mezinárodním prvkem na základě odúmrti, použilo se českého hmotného práva, a to v souladu s kolizní úpravou v §§ 5 a 6 ZMPSaP. Dle tohoto ustanovení se věcná práva k nemovitostem i věcem movitým řídí právem místa, kde se věc nachází, případně kde byla v době rozhodné skutečnosti. Avšak právní poměry se až do doby konstatování, že neexistuje žádný dědic, řídí právem státu, jehož byl zůstavitel v době smrti státním občanem.¹⁹⁰

¹⁸³ PFEIFFER: *Dědický statut ...*, s. 10.

¹⁸⁴ Čl. 1 odst. 2 písm. f) Nařízení.

¹⁸⁵ KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 323, srov. čl. 27 Nařízení.

¹⁸⁶ BŘÍZA a kol.: *Zákon o mezinárodním právu...*, s. 448.

¹⁸⁷ Např. států Francie, Rakouska nebo common law.

¹⁸⁸ FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník: komentář IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 379.

¹⁸⁹ § 462 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹⁰ ŠPOKOVÁ: *Dědictví s cizím ...*, s. 58.

S účinností NOZ bylo od dosavadního pojetí odúmrti upuštěno a jeho nová kvalifikace, kterou najdeme v § 1634 NOZ, je již ve smyslu dědickoprávním. Stát má tedy postavení dědice, a to i vůči jiným osobám. Odúmrtí, resp. připadnutí dědictví státu, tak spadá do rozsahu dědického statutu, a proto se pro určení rozhodného práva neužije ustanovení § 69 nebo 70 ZMPS, ale kolizní normy v § 76 ZMPS.¹⁹¹ Tato problematika také spadá do působnosti Nařízení, které odúmrtí, resp. otázku dědictví bez dědiců, upravuje ve svém čl. 33.

Procesní úprava:

Procesní normy týkající se pravomoci českých soudů k projednání tuzemské pozůstalosti a projednání dědictví v cizině jsou v ZMPS uvedeny v § 74 a 75.

Také u kritéria pro určení pravomoci českého soudu došlo ke změně hraničního určovatele a nyní bude záležet na obvyklém pobytu zůstavitele v době jeho smrti. Ustanovení § 74 upravuje nejen obecnou,¹⁹² ale také podmíněnou¹⁹³ nebo v případě nemovitostí výlučnou pravomoc.¹⁹⁴ V odst. 4) a 5) téhož ustanovení najdeme úpravu, kdyby pravomoc českého soudu nebyla dána a odst. 6) upravuje pravomoc pro případ vydání nepatrného majetku vypraviteli pohřbu v souladu s rozhodným právem. Rovněž tato ustanovení podléhají od účinnosti Nařízení jeho dikci a odst. 1) až 3) jsou nepoužitelné.¹⁹⁵ Odst. 4) a 5) se použijí tehdy, pokud nebude dána pravomoc českých soudů¹⁹⁶ a jen odst. 6) se bude používat i nadále, neboť jeho úprava se v Nařízení nenalzá.¹⁹⁷

Ustanovení § 75 převzalo předchozí úpravu ZMPSaP, která je však z používání vyřazena čl. 12 odst. 1) Nařízení.

V případě procesní úpravy uznávání a výkonu cizích rozhodnutí, si tento institut zachovává důležitou roli i v ZMPS. Nejen, že je zakotven v obecné části v hlavě III a IV, ale pro dědické poměry zde nalezneme i speciální úpravu v hlavě VIII, § 79. Obecná ustanovení, jsou v subsidiárním vztahu vůči speciálnímu ustanovení § 79 ZMPS. Takže co se týká uznání cizích pravomocných rozhodnutí ve věcech dědických, za splnění v něm uvedených podmínek, se uznávají bez dalšího, pokud tomu nebrání pravomoc soudů ČR.¹⁹⁸ Je však třeba zdůraznit, že použití ustanovení týkající se uznávání a výkonu cizích rozhodnutí jsou v ZMPS opět omezena podrobnou úpravou v Nařízení (čl. 39 až 61) a od 17. 8. 2015 se uplatní pouze

¹⁹¹ FIALA: *Občanský zákoník...*, s. 380.

¹⁹² § 74 odst. 1) zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

¹⁹³ § 74 odst. 3) zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

¹⁹⁴ § 74 odst. 2) zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

¹⁹⁵ srov. čl. 4, 10 odst. 1) a 11 Nařízení.

¹⁹⁶ srov. čl. 19 Nařízení.

¹⁹⁷ KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 326-327.

¹⁹⁸ BŘÍZA a kol.: *Zákon o mezinárodním právu...*, s. 455-459, srov. § 79 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

v případě rozhodnutí těch států, které nejsou členy EU nebo těch rozhodnutí, která jsou mimo časovou působnost Nařízení.

5.3 Kolizní úprava v mezinárodních smlouvách

Je nutné opět připomenout, že dle § 2 ZMPS mají mezinárodní smlouvy před ustanoveními tohoto zákona, přednost. Vzhledem k tomu, že ČR nepřistoupila k Haagské úmluvě z 1. 8. 1989 o právu rozhodném pro dědění, žádná vícestranná mezinárodní úmluva, která by upravovala dědické právo, není pro ČR závazná.¹⁹⁹ ČR není vázána ani Haagskou úmluvou z 5. 10. 1961 o právu použitelném pro formu závěti a ani Washingtonskou úmluvou z 26. 10. 1973 o jednotném právu formy mezinárodní závěti.²⁰⁰

Co se týká dvoustranných smluv, tak zde je situace jiná, neboť ČR je vázána několika dvoustrannými smlouvami o právní pomoci. Některé neobsahují speciální kolizní normy, a to zejména smlouvy se západoevropskými státy,²⁰¹ v tom případě se použijí ustanovení ZMPS. Avšak bilaterální smlouvy, uzavřené s bývalými socialistickými zeměmi,²⁰² právní úpravu pro stanovení rozhodného práva pro dědictví obsahují, přičemž většina těchto smluv vychází ze štěpeného dědického statutu.²⁰³ Kolizní úprava dědění nemovitých věcí je standardní a řídí se právem jejich polohy (*lex rei sitae*). Pro movité věci je nutné rozlišovat mezi smlouvami s bývalým SSSR a Uzbekistánem, podle nichž se řídí dědictví právním řádem státu, v němž měl zůstavitel poslední bydliště a všemi ostatními smlouvami, podle nichž je rozhodným právem ten právní řád státu, jehož byl zůstavitel státním příslušníkem v době smrti.²⁰⁴

Ve všech dvoustranných smlouvách o právní pomoci, kterými je ČR vázána a které obsahují úpravu závěti, co do pořizovací způsobilosti, formy či vnitřních podmínek platnosti, je hraničním určovatelem státní občanství zůstavitele, a to v době projevu jeho vůle. To platí jak pro zřízení, tak i pro zrušení závěti, navíc u formy pro zřízení nebo zrušení závěti je subsidiárním hraničním určovatelem místo projevu vůle. Žádná z těchto dvoustranných smluv však neobsahuje možnost volby práva.²⁰⁵

V případě dvoustranných smluv o právní pomoci s Bulharskem, Maďarskem, Polskem, Rumunskem, bývalým SSSR, Ukrajinou, Uzbekistánem nebo Vietnamem je řešena také otázka odúmrti. Movité věci nabude ten smluvní stát, jehož státním příslušníkem byl

¹⁹⁹ BŘÍZA a kol.: *Zákon o mezinárodním právu...*, s. 420.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 438.

²⁰¹ Např. Belgií, Francií, Itálií, Rakouskem, Španělskem, Velkou Británií, apod.

²⁰² Např. s Albánií, Bulharskem, bývalou Jugoslávií, Kubou, Maďarskem, Mongolskem, Polskem, Rumunskem, bývalým SSSR, Uzbekistánem, Vietnamem, apod.

²⁰³ ŠPOKOVÁ, Eliška. Dědictví s cizím prvkem. *Ad Notam* 2003, roč. 9, č. 3, s. 60.

²⁰⁴ SVOBODA, KLIČKA: *Dědické právo ...*, s. 360-361.

²⁰⁵ BŘÍZA a kol.: *Zákon o mezinárodním právu...*, s. 439.

zůstavitel v době úmrtí. U nemovitostí bude vlastníkem ten smluvní stát, v jehož teritoriu se nacházejí.²⁰⁶

Je proto nutné v dědických vztazích, které mají vazbu k některému z těchto států, vždy prověřit, jestli s tímto státem neexistuje uzavřená mezinárodní smlouva, a zda neobsahuje ustanovení, která jsou od ZMPS upravena odlišně.²⁰⁷

V důsledku přijetí Nařízení však nesmíme zapomenout přihlídnout i k této unijní úpravě, která je v hierarchii právních předpisů na samém vrcholu. Článek 75 Nařízení nabízí řešení jeho vztahu ke stávajícím mezinárodním úmluvám. Pokud existují smlouvy, v níž smluvní stranou je jeden nebo více členských států, tak přestože se dotýkají oblastí, které jsou v Nařízení upraveny, tak se i nadále uplatní tyto mezinárodní smlouvy. V případě, že signatáři těchto smluv jsou výlučně dva nebo více členských států, tak má Nařízení před těmito smlouvami přednost.²⁰⁸

Procesní úprava:

Co se týká pravomoci k projednání tuzemské pozůstalosti, tak v případě mezinárodních vícestranných úmluv je od 1. 7. 1993 ČR vázána, a to pouze ve vztahu k Portugalsku a Slovensku, Haagskou úmluvou o mezinárodní správě pozůstalosti. Dále také uzavřela Haagskou úmluvou ze dne 18. 3. 1970 o provádění důkazů v cizině ve věcech občanských a obchodních a Haagskou úmluvou ze dne 15. 11. 1965 o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních. Tyto úmluvy však opět naleznou své uplatnění jen tehdy, pokud není aplikováno právo EU nebo není příslušná materie obsažena ve dvoustranných smlouvách o právní pomoci, které ČR uzavřela s příslušným státem.²⁰⁹

V případě dvoustranných smluv, je jejich úprava mezinárodní pravomoci obdobná, jako u úpravy rozhodného práva. Smlouvy se západoevropskými státy ji neobsahují, avšak s bývalými socialistickými státy mezinárodní pravomoc upravují. Pokud tuto úpravu mají, je opět rozlišováno mezi nemovitými a movitými věcmi. Pravomoc k projednání nemovitostí je dána tomu justičnímu orgánu státu, na jehož území se nemovité věci nacházejí.²¹⁰ U movitých věcí je v případě smluv s Uzbekistánem a bývalým SSSR dána pravomoc justičnímu orgánu tehdy, pokud měl zůstavitel bydliště v době své smrti na jejich území. U ostatních smluv je obecně pravomocný ten justiční orgán státu, jehož státním příslušníkem byl zůstavitel v době

²⁰⁶ BŘÍZA a kol.: *Zákon o mezinárodním právu...*, s. 454.

²⁰⁷ KUČERA: *Mezinárodní právo ...*, s. 342.

²⁰⁸ ŘÍHA, Martin. Evropské dědické nařízení vstoupilo v platnost. *Ad Notam*. 2012, roč. 18, č. 5, s. 14, srov. čl. 75 Nařízení.

²⁰⁹ BŘÍZA a kol.: *Zákon o mezinárodním právu...*, s. 399.

²¹⁰ smlouvy s Bulharskem, Maďarskem, Polskem, Rumunskem, bývalým SSSR, Ukrajinou, Uzbekistánem a Vietnamem.

smrti a nepřihlíží se k teritoriálnímu umístění movitostí. S různými nepatrnými odlišnostmi je ve smlouvách, mimo smlouvy s Bulharskem, připuštěna i určitá výjimka. Jednak se zohledňuje faktické umístění movitých věcí, ale přihlíží se i k návrhu dědiců, odkazovníků, či jiných osob, že projednání proběhne u jedné ze smluvních stran.²¹¹ Vzhledem k tomu, že se jedná o totožné smlouvy, které již byly zmíněny u kolizní úpravy shora, jejich vztah k ZMPS i k Nařízení je také stejný.

5.4 Kolizní úprava v Nařízení

Vzhledem k účinnosti Nařízení, a to od 17. 8. 2015, je nutné vzít v potaz kolizní úpravu zejména v tomto komunitárním předpisu, jehož nadřazenost ve vztahu k vnitrostátnímu právu a mezinárodním smlouvám, již byla zmíněna.

Rozhodné právo:

Rovněž jako ZMPS tak i Nařízení vychází z jednotného dědického statutu. V souladu s čl. 21 odst. 1) je dědickým statutem, pokud není v Nařízení stanoveno jinak, „*právo státu, v němž měl zůstavitel v době své smrti obvyklý pobyt.*“²¹² Jak je patrné z tohoto ustanovení, tak hraničním určovatelem pro určení rozhodného práva, je stejně jako v ZMPS, obvyklý pobyt zůstavitele v době smrti.²¹³

Na rozdíl od ZMPS však Nařízení obsahuje v čl. 21 odst. 2) tzv. únikovou doložku, která připouští použití i jiného hraničního určovatele. V případě, že bude „*ze všech okolností věci zřejmé, že zůstavitel měl v době smrti zjevně užší spojení s jiným státem, než je stát, jehož právo by se použilo na základě odst. 1), bude právem rozhodným pro dědění výjimečně právo tohoto jiného státu.*“²¹⁴ Touto doložkou může být řešena např. situace, kdy zůstavitel změnil obvyklý pobyt a těsně poté zemře. Je zjevné, že k předchozímu pobytu měl silnější vazbu, takže rozhodným právem by mělo být právo toho státu. Tohoto náhradního kritéria by však nemělo být zneužíváno a měl by být používán výjimečně a ne kdykoliv by se jevílo určení obvyklého pobytu zůstavitele v době jeho smrti složitě.²¹⁵ Právní řád, který bude určen na základě Nařízení, se použije i tehdy, pokud se nebude jednat o právní řád členského státu EU. Tuto univerzální použitelnost najdeme zakotvenou v čl. 20 Nařízení.

Volba rozhodného práva:

²¹¹ BŘÍZA a kol.: *Zákon o mezinárodním právu...*, s. 400-401.

²¹² KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 322, srov. čl. 21 odst. 1) Nařízení.

²¹³ Srov. § 76 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

²¹⁴ Čl. 21 odst. 2) Nařízení.

²¹⁵ ONDŘEJ: *Mezinárodní právo...*, s. 297, srov. bod 25 preambule Nařízení.

Nařízení také připouští volbu rozhodného práva, avšak pouze k dědictví jako celku. Rozštěpený dědický statut je vyloučen. Na základě čl. 22 si tedy každá osoba může zvolit rozhodné právo, jímž se bude celé dědictví řídit a bude přednostně použito před právem, které by bylo jinak určeno podle hraničního určovatele obvyklého pobytu.²¹⁶ Tato volba není omezena jen na právo členských států EU,²¹⁷ avšak je limitována v tom smyslu, že je možné si zvolit pouze takový právní řád státu, jehož je osoba státním příslušníkem v době, kdy je volba uskutečněna nebo v době smrti. Pokud je tedy v době projevu vůle zůstavitele jeho volba rozhodného práva platná, nemůže se stát neplatnou, přestože by se jeho státní příslušnost následně změnila. Oproti tomu, kdy zůstavitel provede volbu práva ve prospěch takového právního řádu, jehož státním příslušníkem v době projevu vůle není, může být tato vada zhojena tím, že v době smrti již tuto státní příslušnost mít bude.²¹⁸

Ustanovení pamatuje i na osoby, které mají vícenásobnou státní příslušnost. Pro ty platí, že si mohou vybrat právo kteréhokoliv státu, jehož jsou v rozhodném období státním občanem.²¹⁹ Pokud by však zůstavitel zvolil za rozhodné právo toho státu, jehož by v době volby nebo v době smrti státním příslušníkem nebyl, tak by se k takové volbě nepřihlíželo a uplatnilo by se obecné rozhodné právo.²²⁰

Jak vyplývá z čl. 22 odst. 2) Nařízení, tak volba musí být učiněna výslovně, a to „*v prohlášení ve formě pořízení pro případ smrti.*“ Avšak dle věty druhé téhož článku lze volbu provést i konkludentně. To znamená, že musí vyplývat z obsahu takového pořízení pro případ smrti.²²¹ Např. zůstavitel se v něm pouze zmíní o právu státu, jehož byl státním příslušníkem, případně odkáže na jeho ustanovení.²²² Věcná platnost tohoto úkonu se dle čl. 22 odst. 3) Nařízení řídí tím právním řádem, který byl zvolen, a totéž platí i pro změnu nebo odvolání volby práva, které musí co do formy splňovat podmínky pro změnu nebo odvolání pořízení pro případ smrti.²²³

Problematika závětí:

Nařízení kromě volby dědického statutu připouští i dílčí volbu práva, a to v rámci zvláštních kolizních norem, které najdeme v čl. 24 až 27 Nařízení, v nichž jsou upraveny věcné a formální podmínky platnosti jiných pořízení pro případ smrti, jakož i dědické

---

²¹⁶ ŘÍHA: *Evropské dědické ...*, s. 16.

²¹⁷ Srov. čl. 20 Nařízení.

²¹⁸ PFEIFFER: *Dědický statut ...*, s. 14, srov. čl. 22 odst. 1) Nařízení.

²¹⁹ KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 322, srov. čl. 22 odst. 1) Nařízení.

²²⁰ ONDŘEJ: *Mezinárodní právo ...*, s. 298.

²²¹ Tamtéž, srov. čl. 22 odst. 2) Nařízení.

²²² ŘÍHA: *Evropské dědické ...*, s. 16, srov. bod 39 preambule Nařízení.

²²³ Čl. 22 odst. 3, odst. 4 Nařízení.

smlouvy.²²⁴ Zde je nutné upozornit, jak již bylo uvedeno výše, na rozdíl mezi písemnou a ústní formou těchto právních úkonů. V případě, že byla závěť nebo jiná pořízení pro případ smrti uskutečněna ústně, jsou otázky týkající se jejich formální platnosti z působnosti Nařízení vyloučeny.²²⁵ Proto by se rozhodné právo pro formální platnost těchto pořízení určovalo v souladu s kolizní normou v § 77 odst. 2) ZMPS. Oproti tomu formální platnost závěti nebo jiných pořízení pro případ smrti učiněná v písemné formě, Nařízení podléhá, a proto by se rozhodné právo pro jejich formální platnost určovalo dle čl. 27 Nařízení.²²⁶

Odúmrť:

Odúmrť je v Nařízení kvalifikována v čl. 33 jako pozůstalost bez dědiců. Tato situace může nastat, jestliže v souladu s rozhodným právem pro dědění dle tohoto Nařízení, nepřichází v úvahu pro žádný majetek ani dědic, ani odkazovník dle pořízení pro případ smrti, a ani žádná fyzická osoba, není dědicem ze zákona. V tom případě použití takto určeného práva nevylučuje, aby se členský stát či subjekt, který je určen daným členským státem, ujal svého práva vlastnictví majetku z dědictví, jež se nachází na jeho území, avšak mají-li věřitelé právo nárokovat uspokojení svých pohledávek z majetku tvořícího pozůstalost.²²⁷ Z tohoto ustanovení vyplývá, že by uplatnění práva rozhodného pro dědění nemělo vyloučit, aby si členský stát podle svých vlastních právních předpisů přisvojil majetek, který se nachází na jeho území, avšak nesmí působit na úkor věřitelů zůstavitele.

Vzhledem k tomu, že Nařízení bude věnována závěrečná kapitola, procesní úprava bude zmíněna až v ní.

---

²²⁴ PFEIFFER: *Dědický statut ...*, s. 10.

²²⁵ Čl. 1 odst. 2 písm. f) Nařízení.

²²⁶ KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 323, srov. čl. 27 Nařízení.

²²⁷ Čl. 33 Nařízení.

6 NOVÝ UNIJNÍ PŘEDPIS

Úpravu soukromého práva, tedy i dědického, ponechává právo EU v rukách členských států a unifikace hmotněprávní úpravy v národních právních řádech není možná. Jediným způsobem, jak odstranit hlavní problémy dědického řízení s mezinárodním prvkem, je sladit kolizní a procesní normy. Proto si orgány EU daly za cíl vytvořit takový právní předpis, který dědické řízení zpřehlední, zrychlí, zlevní a usnadní občanům uspořádat si majetek dle svého uvážení. Díky těmto smělym plánům vzniklo Nařízení, které se snaží dostat vytýčeným cílům zákonodárců.

V této závěrečné kapitole bude stručně představen tento nový unijní předpis, k jehož ustanovením bylo přihlíženo v celé diplomové práci. Vzhledem k jeho rozsáhlosti, a také proto, že kolizní normy týkající se rozhodného práva, volby rozhodného práva a odúmrtí byly zařazeny do předchozí kapitoly (5.4), nyní se zaměříme již jen na procesní normy a nový specifický institut – evropské dědické osvědčení.

6.1 Působnost Nařízení

Nařízení nabylo účinnosti dne 17. 8. 2015 a je v celém rozsahu přímo použitelné i v ČR.²²⁸ V souladu s čl. 10 Ústavy, § 2 ZMPS má přednost nejen před normami práva tuzemského, ale také na základě čl. 75 odst. 2) Nařízení, před mezinárodními smlouvami, které byly uzavřeny výlučně mezi členskými státy EU.²²⁹ Vzhledem k tomu, že Nařízení hovoří o smlouvách, které již byly uzavřeny, neměly by v budoucnu uzavřené mezinárodní smlouvy činit potíže při jeho aplikaci.

Jedná se o první unijní předpis, který komplexně upravuje dědictví s mezinárodním prvkem. Obsahuje nejen kolizní normy pro určení rozhodného práva, ale také procesní pravidla pro celé dědické řízení. Vztahuje se, až na výjimky, které jsou taxativně uvedeny v čl. 1 odst. 2) Nařízení, na dědictví po osobách, které zemřely 17. 8. 2015 a později.²³⁰

6.2 Příslušnost k rozhodování o dědictví

Dle čl. 4 Nařízení je příslušným k rozhodování o dědictví s mezinárodním prvkem ten soudní orgán členského státu, v němž měl zůstavitel v době smrti obvyklý pobyt. Je očividné, že také komunitární předpis reaguje na zvýšenou mobilitu osob a tento nový hraniční

---

²²⁸ Dánsko, Irsko a Velká Británie nejsou tímto Nařízením vázány.

²²⁹ ERBSOVÁ, Hana. *Dědictví s mezinárodním prvkem po 17. 8. 2015* [online]. daňari online, 1. května 2015 [cit. 20. listopadu 2015]. Dostupné na <<http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d50295v61853-dedictvi-s-mezinarodnim-prvkem-po-17-8-2015/?#heading2>>.

²³⁰ KUČERA, PAUKNEROVÁ, RŮŽIČKA: *Mezinárodní právo ...*, s. 321, srov. čl. 83 odst. 1) Nařízení.

určovatel pronikl i do něj. Hlavním kritériem pro určení obecné příslušnosti/pravomoci soudních orgánů k rozhodování o dědictví jako celku, je tedy nově *obvyklý pobyt*.

Co se týká samotné definice pojmu *obvyklý pobyt*, tak Nařízení ji také neobsahuje, ale v bodu 23 preambule najdeme vodítko pro jeho výklad. Ve smyslu Nařízení má být tento pojem vykládán tak, aby byly zohledněny všechny životní aspekty zůstavitele před jeho smrtí. Zejména tedy sociální, pracovní a rodinný život a také délka, pravidelnost a důvod jeho pobytu. Z těchto relevantních prvků pak vzejde místo, k němuž měl zůstavitel úzkou a pevnou vazbu, a to bude obvyklým pobytem zůstavitele.²³¹

V Nařízení nalezneme ve čl. 10 také podpůrné kritérium, určující příslušnost soudu. Jedná se o případy, kdy by měl zůstavitel obvyklý pobyt mimo území EU. V neposlední řadě, pokud by příslušnost soudu nešla zjistit ani podle obecného kritéria, ani podle podpůrného, je zde čl. 11 (*forum necessitatis*). V souladu s tímto ustanovením mohou o dědictví v krajním případě rozhodnout soudy členského státu, k němuž má daná věc úzký vztah nebo kdy nelze řízení ve třetím státě zahájit a provést.²³²

6.3 Dohoda o volbě soudu

V Nařízení mě zaujal čl. 5, který s volbou rozhodného práva úzce souvisí. Je jím možnost volby soudu a de facto se jedná o výjimku z obecné příslušnosti soudu. V případě, že si zůstavitel zvolí rozhodné právo členského státu, mohou se účastníci řízení dohodnout (písemně nebo elektronickou formou), že příslušnými k projednání jsou výlučně ty soudy členského státu, jehož právo si zůstavitel zvolil. Poté bude dědická věc povinně delegována k soudu zvoleného práva.²³³

Druhou výjimku z obecné příslušnosti soudu nalezneme v čl. 6 Nařízení. V tomto případě, pokud zůstavitel zvolil rozhodné právo členského státu a alespoň jeden účastník řízení o delegaci požádá, může soud po zvážení všech okolností případu, věc postoupit soudu toho členského státu, jehož rozhodné právo zůstavitel zvolil. Jedná se o tzv. delegaci vhodnou, kdy má soud prostor pro uvážení delegování věci.²³⁴

Články 5 a 6 Nařízení výslovně hovoří o zvoleném rozhodném právu členských států, takže v případě nečlenských států jejich příslušnost volbou založit nelze.

---

²³¹ ŘÍHA: *Evropské dědické ...*, s. 15, srov. bod 23 preambule Nařízení.

²³² ERBSOVÁ, Hana. *Dědictví s mezinárodním prvkem po 17. 8. 2015* [online]. daňari online, 1. května 2015 [cit. 20. listopadu 2015]. Dostupné na <<http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d50295v61853-dedictvi-s-mezinarodnim-prvkem-po-17-8-2015/?#heading2>>.

²³³ ŘÍHA: *Evropské dědické ...*, s. 17, srov. čl. 5 Nařízení.

²³⁴ Tamtéž, srov. čl. 6 Nařízení.

6.4 Uznávání a výkon rozhodnutí

Nařízení tuto oblast upravuje podrobně v kapitole IV. Článek 39 stanoví, že v případě vydání rozhodnutí některým členským státem, bude takové rozhodnutí v ostatních členských státech uznáno automaticky, aniž by bylo nutné vést nějaké zvláštní řízení o jeho uznání. Nesmí však být naplněny důvody, pro které by nemohlo být uznáno, a které jsou taxativně uvedeny v čl. 40 Nařízení. Např. zjevný rozpor s veřejným pořádkem (*ordre public*), toho členského státu, ve kterém se o uznání usiluje. Vykonatelnost rozhodnutí, které je vydáno v jiném členském státě, je v ostatních členských státech založena v řízení o prohlášení vykonatelnosti, které je vedeno na návrh kterékoliv dotčené strany.²³⁵

6.5 Evropské dědické osvědčení

Rozsáhlou úpravu tohoto nového, avšak nepovinného dědického institutu, nalezneme v kapitole VI. Nařízení. Osvědčení má sloužit jako veřejná listina, která dědicům či odkazovníkům umožní prokázat v jiném členském státě jejich oprávnění k dědění. Pro vykonavatele závěti či správce dědictví bude sloužit jako důkaz k prokázání výkonu jejich pravomoci.²³⁶ O vydání osvědčení mohou uvedené osoby požádat na typizovaném formuláři u orgánu, který je příslušný k projednání dědictví.²³⁷ Tento orgán jej vydá neprodleně poté, co budou ověřeny všechny informace a důkazy, které žadatel poskytl.²³⁸ Jedná se o listinu, která je aplikovatelná ve všech členských státech, aniž by bylo nutné ji uznávat či prohlašovat za vykonatelnou.²³⁹ Avšak je třeba upozornit, že samotné osvědčení má pouze důkazní účinky, neboť se předpokládá, že skutečnosti uvedené účastníky jsou pravdivé, a proto by nemělo být vykonatelným titulem.²⁴⁰

Listina bude nejen dokladem o skutečnostech, které byly stanoveny podle určeného rozhodného práva, ale bude také platným podkladem pro zápis majetku do veřejných rejstříků, avšak při splnění podmínek, které jsou vyžadovány jejich právními předpisy.²⁴¹

Zmínila bych ještě platnost vydaného osvědčení, neboť to je limitováno 6 měsíci. Výjimečně může vydávající orgán rozhodnout o prodloužení doby jeho platnosti. Aby bylo osvědčení použitelné i po uplynutí této doby, musí být požádáno o prodloužení doby jeho

---

²³⁵ Čl. 43, 45 až 49 Nařízení.

²³⁶ Čl. 62, 63 Nařízení.

²³⁷ Čl. 65 Nařízení.

²³⁸ Čl. 66, 67 Nařízení.

²³⁹ Čl. 69 Nařízení.

²⁴⁰ ERBSOVÁ, Hana. *Dědictví s mezinárodním prvkem po 17. 8. 2015* [online]. daňari online, 1. května 2015 [cit. 20. listopadu 2015]. Dostupné na <<http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d50295v61853-dedictvi-s-mezinarodnim-prvkem-po-17-8-2015/?#heading2>>.

²⁴¹ Čl. 69 odst. 5) Nařízení.

platnosti nebo o vydání nové listiny.²⁴² Možnost napadnout rozhodnutí o vydání či nevydání dědického osvědčení opravným prostředkem, je uvedena v čl. 72 Nařízení.

Myslím si, že právě zakotvením evropského dědického osvědčení, by mohlo dojít ke zjednodušení administrativních formalit a tím i potažmo ke zkrácení délky projednávání dědického řízení s mezinárodním prvkem.

6.6 Vztah Nařízení k dědickým normám zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

Jak již bylo několikrát naznačeno, tak v důsledku přijetí Nařízení, se novinky dědického práva ZMPS neuplatní nebo jejich užití bude omezené. Proto chci na závěr stručně shrnout použitelnost těchto ustanovení (§§ 74 až 79) vůči Nařízení, a to s účinností ode dne 17. 8. 2015.

- Pravomoc § 74 – ustanovení v odstavcích 1 až 3 je vyřazeno z používání (srov. čl. 4, čl. 10 odst. 2) a čl. 11 Nařízení); ustanovení odstavců 4 a 5 se použije, pokud nebude dána pravomoc českých soudů (srov. čl. 19 Nařízení); odstavec 6 se bude používat i nadále, v Nařízení se úprava nenachází;
- Pravomoc § 75 – ustanovení je vyřazeno z použití, a to čl. 12 odst. 1) Nařízení;
- Rozhodné právo § 76 – ustanovení je vyřazeno z použití, a to čl. 20 a 21 odst. 1) Nařízení;
- Rozhodné právo § 77 – ustanovení je Nařízením vyřazeno z použití, s výjimkou uvedenou v čl. 1 odst. 2 písm. f) Nařízení;
- Rozhodné právo § 78 – této úpravě Nařízení nebrání, avšak má přednost, neboť spadá do jeho působnosti (srov. čl. 33 Nařízení);
- Uznání cizích rozhodnutí § 79 – ustanovení je možné použít jen vůči rozhodnutím, vydaných nečlenským státem (srov. čl. 39 až 61 Nařízení).²⁴³

Z výše uvedeného vyplývá, že v dědických záležitostech s mezinárodním prvkem bude hrát hlavní roli Nařízení a uvidíme, jak se s touto novinkou poperou soudy a notáři v praxi. Proto si myslím, že nejen odborníci, ale i laická veřejnost, by měla být srozuměna s možnostmi, které tento unijní předpis nabízí.

---

²⁴² Čl. 70 Nařízení.

²⁴³ KUČERA, GAŇO: *Zákon o mezinárodním právu ...*, s. 130-137.

ZÁVĚR

Cílem předložené diplomové práce bylo přinést přehled vnitrostátních právních předpisů mezinárodního práva soukromého, které byly aplikovány v rámci dědického řízení s mezinárodním prvkem v ČR, a to od roku 1918 po současnost. Práce se zaměřila zejména na komparaci jejich kolizních úprav dědického práva, s cílem zjistit k jakým změnám došlo a zda jsou nové trendy pro dědické řízení s mezinárodním prvkem přínosem či komplikací. Vzhledem k nedávno nabyté účinnosti Nařízení na území ČR, bylo dalším neskromným cílem představit tuto převratnou novinku a zjistit, jaký bude mít vliv na dědictví s mezinárodním prvkem. Na základě těchto cílů jsem si vytvořila dvě hypotézy, které měly být potvrzeny nebo vyvráceny.

Pro komparaci vnitrostátních pramenů mezinárodního práva soukromého, bylo nejdříve vytýčeno rozhodné období, které mělo být předmětem zkoumání. Vzhledem k dostupnosti zákonů a literatury byla vybrána doba od roku 1918 do současnosti. Jak je patrné z obsahu práce, tak v tomto časovém úseku postupně přišly ke slovu čtyři vnitrostátní právní předpisy mezinárodního práva soukromého. Prvním, který platil na našem území od 1. 1. 1812 do 31. 12. 1950, byl zákon č. 946/1811 Sb., z.s. (OZO) ještě z dob Rakouska - Uherska. Kolizní normy dědického práva však byly zrušeny první kodifikací, resp. zákonem č. 41/1948 Sb. (ZMaMPS), a proto se justiční orgány podle něj řídily již od 1. 6. 1948. Třetím v pořadí se stal s účinností od 1. 4. 1964 zákon č. 97/1963 Sb. (ZMPSaP), jenž byl vystřídán až po padesáti letech zákonem č. 91/2012 Sb. (ZMPS). Provést rekodifikaci zákona je velmi náročné, a proto jak je vidět, za téměř dvě stě let existence našeho státu, k tomu došlo v oblasti mezinárodního práva soukromého pouze třikrát.

Tyto vnitrostátní prameny mezinárodního práva soukromého se od sebe na první pohled odlišovaly nejen jazykovou úpravou, např. autentickým jazykem OZO byla němčina, ale také specifickými pojmy, rozsahem nebo tím, kde jsme kolizní a procesní normy mohli nalézt. Při srovnání těchto pramenů, se zaměřením na kolizní úpravu dědictví, bylo zjištěno, že došlo k několika změnám. Přes kosmetické úpravy vnitřního členění norem, až po ty zásadní. Co se týká sjednocení a uspořádání norem, tak přes různé varianty, které byly v rámci kodifikací přijaty, jednoznačně kvituji tu poslední v ZMPS. Nejenže je nejobsáhlejší, ale je také nejprehlednější, neboť kolizní a procesní normy jsou zde v rámci jednotlivých oblastí úprav řazeny za sebou. Tuto přehlednost a ucelenost, ale zejména obsáhlost norem, zcela jistě ocení praxe. Již nebude nutné podrobnější řešení otázek hledat v judikatuře nebo komentářích, případně sahat po několika právních předpisech.

K zásadním změnám, které jsem zaznamenala, jednoznačně patřil v rámci první kodifikace přechod od rozštěpeného dědického statutu k jednotnému. Myslím si, že tato změna k variantě, jejíž pozitiva převažují, neboť všechny dědické otázky se řeší podle jednoho právního řádu, byl krok tím správným směrem, neboť tím byla zvýšena právní jistota účastníků řízení.

Další výraznou změnu a několik novinek přinesla až poslední kodifikace. V rámci ní došlo k nahrazení hraničního určovatele *lex patriae* ve prospěch nového kritéria, kterým je obvyklý pobyt. Argumentace, že předchozí hraniční určovatel je zastaralý, neboť svazek mezi občanem a státem již ztratil na významu a nový hraniční určovatel lépe vystihuje mobilitu dnešní doby, mě o výhodách tohoto nového kritéria nepřesvědčily. Stále si myslím, že tato změna může činit potíže a zdržovat dědické řízení. Státní příslušnost lze zjistit snadno, ale obvyklý pobyt, pokud bude záviset na prohlášení účastníků řízení, může být předmětem mnoha sporů. Naopak mě nadchla novinka v podobě volby rozhodného práva v dědických věcech, kterou zůstavitel může učinit prostřednictvím závěti či jiných pořízení pro případ smrti. Toto předání otěží volby dědického statutu do rukou zůstavitele, vnímám jako pozitivní přístup zákonodárců k autonomii jeho vůle.

Shrnula bych, že každá přijatá kodifikace se snažila napravit již nevyhovující stav předchozích úprav a reflektovat buď změny režimu, nebo praxí zjištěné nedostatky. Dle mého názoru, přestože mám výhrady k novému hraničnímu určovateli, je z historického pohledu ZMPS tím nejlepším nástrojem, který se snaží zefektivnit dědické řízení s mezinárodním prvkem, a to i přesto, že jej od 17. 8. 2015 z první linie vyřadilo Nařízení. Na základě shora uvedeného tedy první hypotéza, zda dochází, na základě kodifikací právních předpisů k zefektivnění projednání dědického řízení s mezinárodním prvkem, byla potvrzena.

Největší a dlouho očekávaná unijní novinka, jejíž snahou je odstranit překážky, které se při vypořádání dědictví s mezinárodním prvkem vyskytují, otrásla dědickou úpravou v ZMPS v základech. Nařízení, jako komunitární předpis, je přímo účinné v celém rozsahu a má tedy přednost před vnitrostátní úpravou. Znamená to, že ZMPS bude použito jen v tom rozsahu, kam unijní předpis nezasahuje, což jak bylo zjištěno v průběhu práce je minimum ustanovení. Jak také vyplývá nejen z celého názvu Nařízení, ale především z jeho obsahu, tak tento unijní předpis je komplexní úpravou dědického řízení s mezinárodním prvkem. Zahrnuje v sobě úpravu hmotněprávní i procesní, pravidla pro uznání a výkon rozhodnutí, veřejných listin a soudních smírů, včetně vytvoření evropského dědického osvědčení. Můj druhý cíl, tedy zjištění potenciálu Nařízení a jeho dopad na právní řád ČR v rámci dědického řízení s mezinárodním prvkem byl také naplněn. Tím pádem byla i druhá hypotéza, zda je Nařízení

o dědictví prostředkem, který ovlivní vnitrostátní úpravu a zpřehlední, zjednoduší a zrychlí projednání dědictví s mezinárodním prvkem v ČR částečně potvrzena, neboť jeho vliv na právní řád ČR v této oblasti, je zcela zřejmý. V té části, zda však Nařízení zpřehlední, zjednoduší a zrychlí projednání dědictví s mezinárodním prvkem, mám však pochybnosti jestli tomu tak bude, neboť justiční orgány budou muset stále brát v potaz uzavřené mezinárodní smlouvy a některá ustanovení ZMPS.

SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ

Monografie

BŘÍZA, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. 745 s.

ČERNOHUBÝ, Milan, MÁŠILKO, Vilém. *Mezinárodní právo soukromé a procesní v praxi československých soudů a státních notářství*. Praha: SEVT, 1968. 218 s.

DOBIÁŠ, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář: podle právního stavu k 1. lednu 2014*. Praha: Leges, 2013. 528 s.

FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník: komentář IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. Praha: C. H. Beck, 2015. 633 s.

HAMUČÁK, Ondrej, STEHLÍK, Václav. *Praktikum práva Evropské unie: ústavní základy a soudnictví*. Praha: Leges, 2011. 176 s.

JOKLÍK, František. *Obecný občanský zákoník rakouský vyhlášený patentem ze dne 1. června 1811 č. 946 sb. z. s. ve znění, jež se některým paragrafům dostalo cí. nařízením ze dne 12. října 1914 č. 276 ř. z., ze dne 22. července 1915 č. 208 ř. z. a ze dne 19. března 1916 č. 169 ř. z. (t. zv. novelami)*. Praha: Hejda a Tuček, 1917. 292 s.

KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno: Doplněk, 2009. 464 s.

KUČERA, Zdeněk, GAŇO, Jiří. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. Brno - Plzeň: Aleš Čeněk - Doplněk, 2014. 495 s.

KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň – Brno: Aleš Čeněk - Doplněk, 2015. 430 s.

KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské IV, V, Právo rodinné. Právo dědické*. 3. dopl. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 158 s.

MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2011. 432 s.

NOVOTNÝ, Petr, NOVOTNÁ, Monika. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. 143 s.

ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5., rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 491 s.

PFEIFFER, Magdalena. *Kritérium obvyklého pobytu v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Leges, 2013. 192 s.

ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání. Praha: ASPI publishing, 2002. 1192 s.

SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2013. 151 s.

SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Právní úprava dědického práva v České republice*. Bratislava [i.e. Podhájska]: Východoeurópska agentúra pre rozvoj, 2012. 277 s.

SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014. 377 s.

WOLKER, Jiří. *Do boje, láska, leť: Dopisy a básně Jiřího Wolкера z roku 1923*. Praha: Odeon, 1975. 153 s.

Odborné časopisy a příspěvky ve sbornících

ELLER, Otakar, SKLENÁŘOVÁ, Růžena. Od druhé kodifikace mezinárodního práva soukromého uplynou v tomto roce již čtyři desetiletí. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2004, s. 111 - 125.

LESZAY, Lenka; SVOBODA, Jiří. Návrh nařízení Rady (ES) o rozhodném právu, o pravomoci, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech dědictví a závětí. *Ad Notam*. 2008, roč. 14, č. 2, s. 55 - 62.

PFEIFFER, Magdalena. Dědický statut v rukou zůstavitele – volba rozhodného práva v rámci kolizní úpravy dědických poměrů. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 6, s. 8 - 15.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Kolize kolizních norem – aneb k úpravě kvalifikace a zpětného odkazu v zákoně o mezinárodním právu soukromém. *Časopis pro právní vědu a praxi*. Brno: Masarykova univerzita, roč. 2014, č. 4, s. 304 - 315.

SVOBODA, Jiří. Dědické řízení s cizím prvkem. *Ad Notam*, 2009, roč. 15, č. 3, s. 81 - 90.

ŠPOKOVÁ, Eliška. Dědictví s cizím prvkem. *Ad Notam*. 2003, roč. 9, č. 3, s. 57 - 60.

ŘÍHA, Martin. Evropské dědické nařízení vstoupilo v platnost. *Ad Notam*. 2012, roč. 18, č. 5, s. 14 - 18.

TSCHÖPL, Robert. *Národní a unifikovaná úprava kolizního práva dědického*. *Ad Notam*, 2001, č. 2, s. 32 - 34.

TSCHÖPL, Robert. *Národní a unifikovaná úprava kolizního práva dědického*. *Ad Notam*, 2001, č. 3, s. 51 - 56.

Elektronické zdroje

BŘÍZA, Petr. *Komentář k zákonu o mezinárodním právu soukromém* [online]. JINÉ PRÁVO, 28. dubna 2014 [cit. 18. listopadu 2015]. Dostupné na <<http://jinepravo.blogspot.cz/2014/04/strucny-komentar-k-zakonu-o.html>>.

ERBSOVÁ, Hana. *Dědictví s mezinárodním prvkem po 17. 8. 2015* [online]. daňari online, 1. května 2015 [cit. 20. listopadu 2015]. Dostupné na <<http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d50295v61853-dedictvi-s-mezinarodnim-prvkem-po-17-8-2015/?#heading2>>.

EUROSKOP.CZ. *Zjednodušení dědického řízení mezinárodního* [online]. EUROSKOP.CZ, 23. října 2009 [cit. 20. října 2015]. Dostupné z <<https://www.euroskop.cz/13/14046/clanek/zjednoduseni-dedickeho-rizeni-mezinarodniho-rozmeru-v-eu/>>.

Právní slovník. In: Beck-online [právní informační systém]. [cit. 20. října 2015]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/>>

Právní předpisy a související zdroje

Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

Nařízení Rady (ES) č. 1206/2001, o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech.

Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003, o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. 6. 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. 7. 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepřacované znění).

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Ústavní zákon č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem ČSFR.

Zákon č. 946/1811 Sb. z.s., obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého.

Zákon č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 194/1949 Sb., o nabytí a pozbytí československého státního občanství, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Císařský patent ze dne 9. 8. 1854, č. 208/1854 ř. z., o soudních řízeních v nesporných věcech.

Zákonný Článek XVI/1894 o dedičnom postupe, ve znění pozdějších předpisů.

Instrukce Ministerstva spravedlnosti č.j. 59/2010-MOC-J, kterou se upravuje postup justičních orgánů ve styku s cizinou ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních.

Důvodová zpráva Vlády ČR k zákonu č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

Mezinárodní smlouvy

Haagská úmluva o provádění důkazů v cizině ve věcech občanských nebo obchodních ze dne 18. března 1970.

Haagská úmluva o mezinárodní správě pozůstalostí z 2. října 1973.

Smlouva o fungování Evropské Unie (konsolidované znění) z 25. března 1957.

Úmluva o naturalizaci mezi Československem a USA, vyhlášená pod č. 169/1929 Sb.

Úmluva o státním občanství vdaných žen, vyhlášená pod č. 72/1962 Sb.

Judikatura

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 5. února 1963, *NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration*, 26/62, Sb. rozh. s. 7-30.

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 15. července 1964, *Flaminio Costa v. ENEL*, 6/64, Sb. rozh. s. 1141.

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 17. února 1977, *Silvano Di Paolo v. Office national de l'emploi*, 76/76, Sb. rozh. s. 315, body 17–20.

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 8. července 1992, *Doris Knoch v. Bundesanstalt für Arbeit*, C-102/91, Sb. rozh. I-4331, body 21 a 23.

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 2. dubna 2009, *Reference for a preliminary ruling: Korkein hallinto-oikeus - Finland*. C-523/07-A, Sb. rozh. s. I-02805, bod 36.

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 22. prosince 2010, *Barbara Mercredi v. Richard Chaffe*. C-497/10-PPU, Sb. rozh. s. I-14309, bod 44.

Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. 8. 1987, sp.zn. Cpjf 27/86.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. září 2011, sp. zn. 30 Cdo 2244/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. června 2005, sp.zn. 30 Cdo 444/2004.

ABSTRACT IN ENGLISH

The subject of this thesis is the chronological arrangement of Czech national sources of private international law, and to compare the differences in their conflict modifying inheritance rights. Work is not limited to domestic sources, but also take into account international treaties and focuses on treatment of EU probate proceedings, in the form of so-called. The regulation, which is effective from 17. 8. 2015.

First, the basic concepts successions with an international component. They are followed by general presentation of all current sources of Czech private international law, then it is no longer paid attention only codification domestic sources, and from 1918 to the present. Subsequently, their historical inheritance conflict of laws treatment compared with current treatment and are taken into account the correction in the international treaties and Regulations. Finally, space is given a new EU regulation.

This work determines whether the newly adopted changes and trends affecting the efficiency of the succession. You can evaluate it with each received codification was a modernization of the existing legal provisions. However, the greatest significance is certainly new EU regulation which addresses the issue of heritage at EU level comprehensive and innovative way.

ABSTRAKT V ČESKÉM JAZYCE

Předmětem této diplomové práce je chronologické uspořádání českých vnitrostátních pramenů mezinárodního práva soukromého a porovnání rozdílů v jejich kolizních úpravách dědického práva. Práce není omezena jen na vnitrostátní prameny, ale přihlíží i k mezinárodním smlouvám a zaměřuje se i na unijní úpravu dědického řízení, v podobě tzv. Nařízení, které je účinné od 17. 8. 2015.

Nejprve jsou vymezeny základní pojmy dědického řízení s mezinárodním prvkem. Po nich následuje obecné představení všech současných pramenů českého mezinárodního práva soukromého a poté je již věnována pozornost kodifikacím pouze vnitrostátních pramenů, a to od roku 1918 po současnost. Následně je jejich historická úprava dědických kolizních norem srovnávána se současnou úpravou a jsou brány v potaz i korekce v mezinárodních smlouvách a v Nařízení. Závěrem je dán prostor novému unijnímu předpisu.

Tato práce zjišťuje, zda změny a nově přijaté trendy mají vliv na efektivitu dědického řízení. Lze zhodnotit, že s každou přijatou kodifikací se jednalo o modernizaci dosavadní

zákonné úpravy. Avšak největší význam má zcela jistě nový unijní předpis, který řeší problematiku dědictví na úrovni EU komplexně a inovativním způsobem.

SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV / THE LIST OF KEY WORDS

Dědictví	Inheritance
Hraniční určovatel	Connecting factor
Mezinárodní prvek	International element
Nařízení o dědictví	Regulation on Succession
Kolizní normy	Conflict of Law rules
Obvyklý pobyt	Habitual residence
Odúmrť	Escheat
Pravomoc	Jurisdiction
Státní příslušnost	Nationality
Uznání a výkon rozhodnutí	Recognition and Enforcement of decision